

VAST COMITE VAN TOEZICHT
OP DE
INLICHTINGDIENSTEN

Activiteiten
verslag
2002

Wetstraat 52
1040 Brussel
tel.: 02 286 28 11
fax: 02 286 29 99
e-mail: info@comiteri.be
<http://www.comiteri.be>

VAST COMITE VAN TOEZICHT OP
DE INLICHTINGEDIENSTEN

Activiteitenverslag 2002

Aan de Heer Voorzitter van de Senaat,
aan de Heer Voorzitter van de kamer van Volksvertegenwoordigers,
aan de Heer Minister van Justitie,
aan de Heer Minister van Landsverdediging,

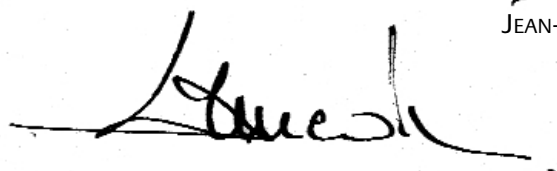
Brussel, 17 april 2003

Geachte Heren Voorzitters en Ministers,

Ter uitvoering van artikel 35 van de Wet tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten van 18 juli 1991 heeft het Vast Comité van toezicht op de inlichtingendiensten de eer U hierbij het tiende algemeen activiteitenverslag toe te zenden.

Dit verslag heeft betrekking op de periode van 1 januari 2002 tot 31 december 2002.

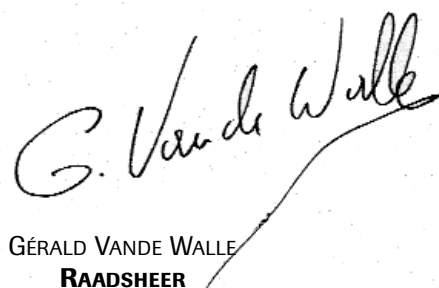
Met de meeste hoogachting,

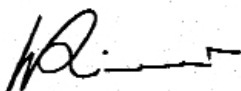
WALTER DE SMEDT
RAADSHEER

JEAN-CLAUDE DELEPIÈRE
VOORZITTER

GÉRALD VANDE WALLE
RAADSHEER

WOUTER DE RIDDER
GRIFFIER

Inhoudstafel

DEEL EEN : HET VAST COMITÉ I ALS EXTERN TOEZICHTSORGAAN VAN DE INLICHTINGENDIENSTEN

1. Voorafgaandelijke opmerking	1
2. De toezichtsonderzoeken	2
2.1. Algemene informatie inzake de toezichtsonderzoeken en hun uitvoeringsbesluiten	2
2.2. De thematische onderzoeken	5
2.2.1. De activiteiten van de private inlichtingendiensten	5
2.2.2. Opvolging van extremistische activiteiten door de inlichtingendiensten	7
2.2.3. De audit van de Veiligheid van de Staat	12
2.2.4. De Belgische inlichtingendiensten en de anti-globaliseringsbeweging	14
2.2.5. De bescherming van het economisch en wetenschappelijk potentieel	17
2.2.6. Toezichtsonderzoek over de inlichtingen waarover de Veiligheid van de Staat beschikt inzake een affaire van visumfraude die werd aangehaald in de Senaat in de context van de behandeling van de problematiek van de mensenhandel	20
2.3. De individuele klachten	21
2.3.1. De klachten uitgaand van leden van de inlichtingendiensten	21
2.3.2. De klachten vanwege particulieren	24
3. Het ambtshalve toezenden van bepaalde documenten van de inlichtingendiensten aan het Vast Comité I	27
4. Het advies van het Vast Comité I inzake veiligheidsintercepties	28
4.1. Het eerste advies	28
4.2. Het tweede advies	30

5. De vergaderingen van het Vast Comité I met de permanente begeleidingscommissie van de Senaat	31
--	----

6. Deelname van het Vast Comité I aan colloquia en conferenties	31
--	----

DEEL TWEE : HET VAST COMITÉ I ALS BEROEPSORGAAN INZAKE VEILIGHEIDSMACHTIGINGEN

1. Aantal beroepen	37
---------------------------------	----

2. Wie tekent beroep aan	38
---------------------------------------	----

3. Voorwerp van het beroep	39
---	----

4. Voorbereidende beslissingen	40
---	----

5. Rechten van verdediging	41
---	----

6. Termijn van de procedure	42
--	----

7. Aard en motivering van de beslissing	42
--	----

DEEL DRIE : SAMENSTELLING EN WERKING VAN HET VAST COMITÉ I

1. Samenstelling	47
-------------------------------	----

2. Activiteiten	48
------------------------------	----

3. De financiële middelen	46
--	----

Overmaking aan de ministers van Justitie en van Landsverdediging	50
---	----

Deel I

DEEL 1

Het Vast Comité I als extern toezichts- orgaan van de Inlichtingendiensten

(Organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten)

1. VOORAFGAANDELIJKE OPMERKING

De gebeurtenissen van de afgelopen twee jaar die rechtstreeks of onrechtstreeks verbonden zijn met het internationaal terrorisme, hebben het belang van de “staats-inlichting” weer ter discussie gebracht, en meer in het bijzonder haar preventieve opdracht tot opsporen van alle bedreigingen die inbreuk zouden maken op de rechten van de mens en op de fundamentele waarden van de democratie. Onder deze bedreigingen vallen uiteraard deze van extremisme en terrorisme, maar ook deze die inbreuk kunnen maken op het wetenschappelijk en economisch potentieel van het land.

Hierop de aandacht vestigen is herinneren dat, zelfs voor België, de plaats van de inlichtingendiensten niet te onderschatten valt.

In deze context (zowel op wereldvlak als nationaal) is het Vast Comité I van mening dat de permanente toezichtopdracht, die het voor rekening van het Parlement uitoefent, hem ook een rol toewijst in het kader van een meer globale benadering van de functie van de inlichtingendiensten in een democratische, soevereine en onafhankelijke maatschappij.

Het is trouwens zo dat de wetgever dit gewild heeft, vermits artikel 35 van de organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten bepaalt dat het Vast Comité I, jaarlijks, een algemeen activiteitenverslag stuurt aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers en aan de Senaat, dat indien nodig, algemene conclusies en voorstellen kan bevatten en de periode betreft gaande van 1 januari tot 31 december van het voorgaande jaar.

Rekening houdend met de ontbinding van het Parlement op 8 april 2003, heeft het Vast Comité I dit jaar, in het huidig algemeen activiteitenverslag, niet de volledige teksten hernomen van de onderzoeksverslagen, die na goedkeuring door het Parlement en na advies van de bevoegde ministers, bestemd zijn om openbaar te worden gemaakt.

Ook de eerbiediging voor het bewaren van het geheim zoals omschreven in artikel 64 van voornoemde organieke wet, en nu nog versterkt door de bepalingen van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen,¹ heeft het Vast Comité I tot deze keuze geleid.

Het Vast Comité I herinnert er trouwens aan dat, niettegenstaande de bepalingen van artikel 37 van de organieke wet toelaten dat zijn verslagen en besluiten geheel of gedeeltelijk openbaar worden gemaakt volgens de regels die het bepaalt, andere schikkingen bepalen dat het algemeen activiteitenverslag moet worden opgesteld in algemene termen.²

2. DE TOEZICHTSONDERZOEKEN

2.1. Algemene informatie inzake de toezichtonderzoeken en hun uitvoeringsmodaliteiten

Afgezien van het voortzetten van de audit betreffende de werking van de Veiligheid van de Staat, werden in 2002 zestien onderzoeken ingesteld waarvan acht uitsluitend de Veiligheid van de Staat aangaan (drie ingevolge klachten, één als formeel verzoek van de Begeleidingscommissie, één op aangifte van de Procureur des Konings van Dendermonde, drie onderzoeken op eigen initiatief) en twee, geopend op eigen initiatief van het Comité I, die enkel de ADIV betreffen.

Momenteel zijn er 41 onderzoeken hangende. Deze onderzoeken kunnen als volgt ingedeeld worden:

- Achttien enquêtes moeten nog verder uitgevoerd worden door onderzoek bij de diensten (ADIV en de Veiligheid van de Staat); twee van deze achttien enquêtes hebben nog geen aanvang van uitvoering genomen wegens gebrek aan tijd en middelen. Elf van deze achttien enquêtes betreffen uitsluitend de Veiligheid van de Staat (te weten de audit, vier onderzoeken ingevolge klachten van leden van deze dienst en drie enquêtes geopend op initiatief van het Comité I, één geopend op vraag van de parlementaire Begeleidingscommissie en twee klachten van particulieren);
- 23 enquêtes zijn beëindigd of quasi beëindigd en zijn in behandeling op het niveau van het Vast Comité I, wat inhoudt dat de onderzoekstaken in de diensten tot quasi nul herleid zijn geworden. Elf van deze enquêtes betreffen uitsluitend de Veiligheid van de Staat (te weten vier klachten, één formeel verzoek van de Begeleidingscommissie, één aangifte van de Procureur des Konings te Brussel en vijf enquêtes geopend op initiatief van het Comité I).

Hierbij moet worden opgemerkt dat een aantal onderzoeken die op eigen initiatief geopend werden en die uitsluitend de Veiligheid van de Staat betreffen, het resultaat zijn van de belangstelling die werd geuit door de leden van de Begeleidingscommissie ter gelegenheid van vergaderingen met het Comité I. Zo werden er bv. in 2002 onderzoeken ingesteld betreffende de veiligheidsonderzoeken bij de kandidaturen voor de functie van administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en betreffende de AEL uit Antwerpen.

Het verschil in het aantal onderzoeken tussen de Staatsveiligheid en de ADIV is niet significant indien men rekening houdt met de bredere wettelijke opdrachten die aan de Veiligheid van de Staat worden toevertrouwd. Ook moet men in rekening brengen dat niet enkel het aantal onderzoeken maar ook het behandelde onderwerp van belang is.

Zo kan een specifieke enquête, volgend op een klacht, een zeer gericht doel hebben en zeer beperkte onderzoeksdaden vragen, maar het kan ook zijn dat er zich op basis van een particulier gegeven principiële vragen stellen waarbij het nodig is verschillende aspecten na te gaan in een meer algemene context (bv. het gebruik van informanten)

Het is eveneens mogelijk dat op basis van één enkele klacht (bv. uitgaande van een lid van de Veiligheid van de Staat) die meerdere onderwerpen betreft, er ook meerdere toezichtsonderzoeken geopend worden om de verschillende problemen te behandelen.

In de regel wordt er bij een toezichtsonderzoek vooral aan de twee inlichtingendiensten gevraagd toegang te verlenen tot de documenten en rapporten die het behandelende onderwerp betreffen. Dit vereist dus geen bijkomend uitgebreid werk, want het gaat per definitie om onderwerpen die al behandeld zijn door de Veiligheid van de Staat.

Trouwens, de administrateur-generaal duidt bijna altijd een contactpersoon aan voor elk onderzoek. In de mate waarin de aard van het onderzoek het toelaat, waken het Comité I en zijn dienst Enquêtes er voortdurend over dat deze contactpersoon niet op verkeerdelijke of op niet-afgesproken wijze zou geïnterpelleerd worden.

Een identieke procedure wordt toegepast voor de onderzoeken die de ADIV betreffen.

Het grootste deel van het onderzoekswerk wordt dus – en dit is normaal - uitgevoerd door de dienst Enquêtes van het Comité I, die de ontvangen documenten bestudeert en antwoordt op de verschillende vragen die door het Comité I gesteld werden.

Het Comité I doet zelf opzoekingen op meer algemene wijze en baseert zich voornamelijk op open bronnen, adviezen van deskundigen en bevoegde personen, en op de context van de onderwerpen en problemen die te maken hebben met het onderzoek.

In gevallen waar dat noodzakelijk is, worden gedachtewisselingen georganiseerd met de verantwoordelijken van de diensten.

In alle gevallen worden de onderzoeksverslagen na goedkeuring door het Vast Comité I aan de bevoegde minister toegezonden, die ze in regel aan de betrokken inlichtingendienst voorlegt. Deze laat, via de minister, aan het Vast Comité I zijn opmerkingen, bezwaren en suggesties geworden. Deze worden altijd onderzocht en in rekening genomen alvorens te worden voorgelegd aan de Begeleidingscommissie van het Vast Comité I.

Ten slotte en niettegenstaande het voorgaande, kan het Comité I niets anders dan het repetitief karakter van de beschuldigingen vaststellen die aan het Comité I gericht worden sinds zijn oprichting, wel dra 10 jaar geleden, als zou het Comité I de werking van de burgerlijke inlichtingendienst verhinderen of er een negatief beeld van schetsen in het binnen- en het buitenland.

Zeer recent heeft de pers de bezwaren verspreid die geuit werden door de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat, die in hoofdzaak van mening is dat er teveel toezichtsonderzoeken waren (in het bijzonder deze die voortvloeien uit klachten van agenten van deze dienst) en dat deze ertoe bijdroegen de interne spanningen, de malaise en de sfeer van wantrouwen nog te verergeren, de hiërarchie van de instelling te destabiliseren alsook schade te berokkenen aan de relaties van de Veiligheid van de Staat met andere inlichtingendiensten.

Volgens het Vast Comité I gaat het hier gedeeltelijk om een verwarring tussen oorzaken en gevolgen in een procédé dat reeds herhaalde malen werd gebruikt om te trachten twijfel te zaaien over de opportuniteit van de controle, de bevoegdheden hiermee verbonden en zelfs het bestaan van het Vast Comité I in vraag stellen.

Tijdens deze legislatuur werd het Vast Comité I hierover meerdere malen gehoord door het Parlement en heeft het, gestaafd met bewijzen, kunnen aantonen dat de verwijten die recentelijk opnieuw opgedoken zijn, niet gegrond waren.

Het Vast Comité I stelt daarenboven vast dat geen enkel ernstig bewijs wordt aangebracht voor de verwijten die aan het Vast Comité I worden gericht.

Rekening houdend met het goede werk dat op het terrein gerealiseerd wordt door de agenten van de Veiligheid van de Staat in moeilijke omstandigheden, heeft het Vast Comité I altijd zijn activiteit en het overgrote deel van zijn aanbevelingen gestuurd in de zin van een verbetering van het statuut van onze civiele inlichtingendienst zowel op het vlak van het personeelsmanagement als op het vlak van menselijke, technische en wettelijke middelen.

In dezelfde constructieve geest, heeft het Vast Comité I altijd op algemene wijze het belang van de inlichtingendiensten onderlijnd en heeft het bijgedragen om op actieve wijze niet alleen een open debat te kunnen houden over deze materie maar ook om tot het opstellen van een specifieke wetgeving (organieke wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, wet op de classificatie en de veiligheidsmachtigingen...) te komen.

Het Vast Comité I denkt dat het volstaat om teneinde zich hiervan te overtuigen, te verwijzen naar de verslagen en tussenkomsten die in de plenaire zittingen van de Senaat³ plaatsvonden op 17 oktober 2002 tijdens de bespreking van het jaarlijks activiteitenverslag van het Vast Comité I in aanwezigheid en met de deelname van de minister van Justitie.

3

Eveneens herinnert het Comité I hierbij aan de diverse aanbevelingen die het heeft gedaan om het verkrijgen van een wettelijke toestemming voor het uitvoeren van veiligheidsintercepties door de Veiligheid van de Staat en door de ADIV.

Tot slot vestigt het Vast Comité I de aandacht op het feit dat, ook al zijn onze inlichtingendiensten van kapitaal belang voor de bescherming van onze maatschappij, het van even belangrijk is dat hun activiteiten - die een noodzakelijke maar beperkte inmenging in de persoonlijke levenssfeer meebrengen - onderworpen worden aan een externe, evenwichtige, strikte en effectieve controle.

Het Vast Comité I is anderzijds van mening dat indien men kan begrijpen dat de methoden inzake het opzoeken en vergaren van inlichtingen gedekt kunnen worden door een eigen graad van geheimhouding, de verdediging van de rechten en individuele vrijheden opleggen dat de informatie die zo wordt ingewonnen, enkel kan gebruikt worden bij administratieve beslissingen met betrekking tot personen binnen het kader van aangepaste wettelijke procedures en rekening houdend met hun recht om geïnformeerd en gehoord te worden.

Ter vergelijking kan verwezen worden naar de politiediensten die hun opdrachten niet enkel uitvoeren onder controle van een hiërarchie met meerdere niveaus, maar eveneens van een intern controleorgaan, van een extern controleorgaan (Vast Comité P), van een controle door de gerechtelijke overheden en niet in het minst door een controle van de administratieve lokale of federale overheden naar gelang het geval.

De Belgische inlichtingendiensten in het algemeen, en de Veiligheid van de Staat in het bijzonder, hebben - tot aan de oprichting van het Vast Comité I, dat rechtstreeks afhangt van het Parlement -, geleefd in een omgeving waar quasi geen democratische controle was.

Behalve de technische aspecten van de werking en van de democratische controle op de inlichtingendiensten, moet het Vast Comité I vandaag via sensibilisering bijdragen tot het wijzigen van een geestesgesteldheid die gedrenkt is in wantrouwen, de cultus van het geheim en de verwijzingen naar het verleden. Tegelijk moet het Vast Comité I, via sensibilisering, deelnemen aan de totstandkoming van een werkelijke ‘cultuur van inlichtingen’ die noodzakelijk is voor de goede werking van een democratische samenleving.

2.2. De thematische onderzoeken

2.2.1. De activiteiten van de private inlichtingendiensten

Op verzoek van de Parlementaire Begeleidingscommissies P en I, heeft het Vast Comité I het afgelopen dienstjaar bijzondere belangstelling getoond voor “*de problematiek van de private inlichtingensector*” en voor “*de reactie van de officiële inlichtingendiensten*”⁴ tegenover deze problematiek.

Deze opdracht, die aan het Vast Comité I werd toevertrouwd, was een rechtstreeks vervolg op het verslag van het onderzoek naar de manier waarop de Veiligheid van de Staat haar nieuwe opdracht inzake de bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel vervult (Activiteitenverslag 2000 - Comité I, Hfd 7, p. 116 e.v.).

In dit verslag werd er gewag gemaakt van het opduiken van private vennootschappen die zich specialiseren in economische inlichtingen of in financieel onderzoek ten behoeve van grote industriële groepen. Het verslag vermeldde eveneens de nood aan het openen van een juridisch debat over deze problematiek en aan toezicht op de activiteiten van de private inlichtingenbedrijven.

Behalve de voortzetting van een aanvullend onderzoek, ingesteld eind 2001, over de manier waarop de Veiligheid van de Staat haar nieuwe opdracht inzake de bescherming van het wetenschappelijk of economisch potentieel vervult (een onderzoek dat trouwens nog steeds lopend is op het ogenblik dat het huidig algemeen activiteitenverslag wordt ingediend -zie punt 2.2.5 hierna), heeft het Vast Comité I in 2002 een verslag opgesteld dat ongeveer 70 pagina's telt en waarin getracht wordt een eerste inventaris op te stellen van de activiteiten van de private inlichtingensector en van de manier waarop de officiële inlichtingendiensten dit fenomeen benaderen.

Om dit te verwezenlijken heeft het Vast Comité I in éénzelfde document, het resultaat van zijn eigen opzoeken gebundeld met enerzijds de vaststellingen van zijn Dienst Enquêtes en anderzijds deze van een expertiserapport gerealiseerd door twee deskundigen van het “Centre européen pour le renseignement stratégique et la sécurité”.⁵

Na een algemeen overzicht inzake de private en de economische inlichtingen, en na zich de vraag te hebben gesteld of dit type van inlichtingen een overheidszaak of een privé-aangelegenheid is, vermeldt het verslag enkele definities van economische spionage, industriële spionage, beschermde informatie en private inlichtingenbedrijven.

Vervolgens geeft het document een overzicht van de beschikbare diensten met betrekking tot het private inlichtingenwerk alsook een tabel met de professionelen inzake inlichtingen en economische inlichtingen en van de methoden die ze gebruiken zowel bij het verzamelen van de informatie als bij de analyse ervan.

Andere punten van het verslag bespreken de delicate vragen inzake ethiek en deontologie alsook de vraag wanneer men van het domein van de economische inlichting overgaat naar het domein van de economische spionage.

Op het einde van het verslag wordt de aanwezigheid van private inlichtingenbedrijven in België onderzocht, en de houding van de Belgische inlichtingendiensten ten opzichte van deze ondernemingen.

Behalve het economisch aspect van dit fenomeen heeft het Vast Comité I eveneens het standpunt van de ADIV gevraagd over de steeds actievere betrokkenheid van bepaalde private inlichtingendiensten in het militaire domein.

Inderdaad men kan moeilijk ontkennen dat men sinds het einde van de koude oorlog meer bepaald in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Zuid-Afrika private militaire bedrijven ziet verschijnen (Private Military Companies of PMCs). Opgericht door gewezen hogere officieren en/of gewezen politiemannen, specialiseren deze commerciële bedrijven zich in het uitvoeren van auditopdrachten, vorming en bijstand in militaire domeinen voor rekening van bepaalde regeringen, firma's, industriële en financiële groepen.

In de Verenigde Staten zijn deze ondernemingen, net zoals de wapenhandel trouwens, onderworpen aan één enkele wetgeving: *The International Traffic in Arms Regulations (ITAR)*. Het Brits parlement onderzocht recent nog een wetsvoorstel dat tot doel had deze sector aan een specifieke wetgeving en aan een toezicht door de overheid te onderwerpen.

De waaier van activiteiten die deze ondernemingen aanbieden is zeer ruim: raadgeving inzake binnenlandse politiek, buitenlandse politiek, landsverdediging en veiligheid (evaluatie van de risico's, identificatie van de belangen), hulp bij de definiëring van procedures en strategische planning voor de ministeries van defensie, veiligheidsonderzoeken, rekrutering en vorming van officieren en onderofficieren, training van gewapende korpsen, levering van militair materieel en vorming van het gebruik ervan, ter beschikkingstelling van lijfwachten en bewakingspersoneel, vervoer van militaire materieel en van gevechtseenheden op de plaats van de operaties, ontmijning, veiligheidsinspecties, logistieke steun en begeleiding van humanitaire missies en de opdrachten van *peace keeping*, enz...

Volgens David Isenberg, een expert in defensiemateries, zijn de ondernemingen die rechtstreeks betrokken zijn in werkelijke gevechtsactiviteiten zeldzaam.⁶ Maar volgens vele waarnemers leidt het geen enkele twijfel dat zij wel actief zijn bij het inwinnen van inlichtingen voor rekening van hun cliënten.

Deze PMCs gehoorzamen aan de economische logica van de private sector; zij komen tussen waar ook ter wereld, in het bijzonder in deze landen die een geopolitieke en geo-economische belangrijke inzet vormen maar waar de Staten, de internationale organisaties, de NGO's, of de grote multinationale ondernemingen zich niet als dusdanig willen of kunnen engageren.

Er werd aan bepaalde van deze firma's verweten dat zij wapenembargo's uitgevaardigd door de VN hebben geschonden of milities getraind hebben die zich op hun beurt schuldig gemaakt hebben aan wreedaardigheden in de loop van gewapende conflicten.

Als besluit van zijn verslag buigt het Vast Comité I zich over de toekomst van de economische inlichtingenactiviteit in België, over de nood aan een juridisch debat en over de vraag naar toezicht op de activiteiten van de private inlichtingenbedrijven.

Dit verslag werd, na goedkeuring door het Vast Comité I, voor advies verzonden aan de ministers van Justitie en van Landsverdediging. Het werd voorgelegd aan de Parlementaire Begeleidingscommissies, die werden verkozen na de verkiezingen van 18 mei 2003.

2.2.2. Opvolging van extremistische activiteiten door de inlichtingendiensten

A. Toezichtonderzoek naar de wijze waarop onze inlichtingendiensten de “Arabisch-Europese Liga” hebben opgevolgd, alsook het oprichten door de AEL te Antwerpen van “Comités voor de bescherming van de Arabische jeugd”

In antwoord op het verzoek van de voorzitter van de Senaat en van de leden van de Begeleidingscommissie van het Vast Comité I, opende dit Comité op 20 november 2002 een toezichtonderzoek naar de wijze waarop de inlichtingendiensten de activiteiten volgen van de AEL (Arabisch-Europese Liga) en van de ‘Comités voor de bescherming van de Arabische jeugd’ die door de AEL werden opgericht.

Een rapport, met als classificatie “BEPERKTE VERSPREIDING”, werd verstuurd aan de ministers van Justitie en van Landsverdediging, alsook aan de Begeleidingscommissie van het Vast Comité I op 28 februari 2003.

Als conclusie in dit rapport stelt het Vast Comité I vast dat beide diensten deze materie goed hebben opgevolgd, - elk binnen het kader van zijn eigen wettelijke bevoegdheden -, en dit sinds er zich problemen inzake de openbare orde hebben voorgedaan in Antwerpen.

Op grond van de informatie die het in de loop van het toezichtonderzoek van de diensten heeft ontvangen, stelt het Vast Comité I vast dat er geen enkele echte strategische analyse werd gemaakt tijdens de periode die aan de incidenten voorafging. Een dergelijke analyse had het misschien mogelijk gemaakt op de toestand te anticiperen en die te voorkomen.

Indien er al gegevens beschikbaar waren, dan werden die zonder meer bewaard in de documentatie van de Veiligheid van de Staat tot op het ogenblik van de incidenten in Antwerpen.

Het gebrek aan middelen waaraan de Veiligheid van de Staat het hoofd moet bieden en waarop het Vast Comité I al heeft gewezen in het kader van andere toezichtonderzoeken, in het bijzonder op het niveau van de Antwerpse lokale sectie van de Veiligheid van de Staat, is één van de redenen waarom er geen strategische analyse werd gemaakt.

In elk geval meent het Vast Comité I dat hiermee duidelijk wordt aangetoond dat de functie ‘inlichtingen’ en de functie ‘politie’ verschillende doelstellingen nastreven.

Met betrekking tot de samenwerking tussen de Veiligheid van de Staat en de ADIV in het huidige geval, kan worden gesteld dat er wel degelijk wordt samengewerkt, althans volgens de leidinggevende personen van de betrokken diensten. Niettemin vraagt het Vast Comité I zich af wat de werkelijke aard van deze samenwerking is en op welke manier die samenwerking wordt gecoördineerd.

In elk geval komt het Vast Comité I tot het besluit dat de perceptie van de bedreiging door de ADIV, die niet de dienst is die deze materie bij voorrang behandelt, niet altijd samenvalt met de minimalistische perceptie van de Veiligheid van de Staat.

Een perceptieverschil is op zichzelf geen mislukking maar toch houdt het Vast Comité I hieraan het gevoel over dat de samenwerking tussen beide diensten concreet zou kunnen worden verbeterd. Op die manier kunnen meer pertinente gemeenschappelijke analyses worden gemaakt die vervolgens tijdig moeten worden bezorgd aan de overheden met beslissingsbevoegdheid.

Tevens kan men zich afvragen hoe de samenwerking verloopt tussen de Veiligheid van de Staat en de federale en de lokale politie. Op deze vraag heeft het Vast Comité I van de Veiligheid van de Staat een weinigzeggend antwoord gekregen op grond waarvan het deze samenwerking niet kan beoordelen bij het afsluiten van dit onderzoek en in het huidige stadium.

Met zijn brief d.d. 11 april 2003 heeft de minister van Justitie de opmerkingen van de Veiligheid van de Staat betreffende dit rapport toegezonden. De minister treedt dit advies, dat luidt als volgt, volledig bij:

“De Veiligheid van de Staat gaat akkoord met de wijze waarop het Comité I de briefwisseling en contacten met de dienst inzake deze materie heeft weergegeven en stelt met tevredenheid vast dat het Comité I concludeert dat de Arabisch-Europese Liga goed door de dienst werd opgevolgd.

De Veiligheid van de Staat kan verder de besluiten van het Comité met betrekking tot het gebrek aan middelen die de Veiligheid van de Staat ter beschikking staan om haar taken naar behoren te vervullen enkel toejuichen, alsook het feit dat zij het verschil erkent tussen het werk van een inlichtingendienst en dit van een politiedienst.

Niettemin meent de Veiligheid van de Staat enkele overwegingen onder de aandacht te moeten brengen.

- *Het Comité I merkt op dat de Veiligheid van de Staat **geen enkele strategische analyse** heeft gemaakt voorafgaand aan de incidenten. Alhoewel het Comité I terecht wijst op een gebrek aan personeel bij deze dienst, wensen wij sterk te betwijfelen of de finaliteit van dergelijke strategische analyses ertoe strekt incidenten van openbare orde te voorspellen of te voorkomen dan wel op middellange en lange termijn trends en fenomenen in kaart te brengen en beleidsmatige oriëntaties aan te brengen. Het gaat hier om het klassieke spanningsveld tussen korte, middellange en lange termijn.*

De Veiligheid van de Staat heeft hier zeker niet als eerste missie de mogelijke problemen van openbare orde op korte termijn te detecteren. Zulks is in de ogen van de Veiligheid van de Staat een bijproduct. Niettegenstaande deze visie poogt de Veiligheid van de Staat in bepaalde omstandigheden, zoals de Irakcrisis, de gebeurtenissen die in België een invloed kunnen hebben op de openbare orde, op een meer actieve wijze te exploiteren. Dergelijke werkwijze sluit onvoorziene gebeurtenissen niet uit. De eerste AEL-betoging werd afgesloten met onvoorziene rellen. De bron, de oorzaak en de wijze waarop zij zich ontwikkelden, maakten – voor zover de Veiligheid van de Staat is ingelicht – het voorwerp uit van een onderzoek van het Comité P bij de politie van Antwerpen.

- *Het Comité I blijkt verder te moeten besluiten dat de dienst in de benadering van het fenomeen van de Arabisch-Europese Liga er een **minimalistische perceptie** op na houdt.*

De Veiligheid van de Staat bekijkt de organisatie in al haar aspecten (contacten met extreemlinks, arabisch-nationalisme, contacten met andere organisaties, ...). De ADIV – voor zover dit althans door die dienst ter kennis werd gebracht aan de Veiligheid van de Staat – beperkt zich ertoe de AEL alleen aan Hezbollah te verbinden, hetgeen momenteel overigens door de feiten wordt tegengesproken. De Veiligheid van de Staat krijgt ook van geen enkele buitenlandse dienst inlichtingen die wijzen op een even ruime benadering van het AEL-dossier als binnen de Veiligheid van de Staat.

- *Het Comité I stelt in haar conclusie dat zowel de Veiligheid van de Staat als de ADIV, “elk binnen het kader van zijn eigen wettelijke bevoegdheden” de materie omtrent de AEL goed hebben opgevolgd. De Veiligheid van de Staat vraagt zich af welke de bevoegdheid is van de ADIV in een materie die geen enkel militair aanknopingspunt heeft. Zij heeft deze laatste hieromtrent vruchteloos ondervraagd, ondermeer naar aanleiding van verschillende vergaderingen die op initiatief van de Veiligheid van de Staat werden georganiseerd met de militaire zusterdienst. Het versterkt de Veiligheid van de Staat in haar zorg dat er soms gelijklopend dubbel werk wordt gedaan dat evenwel ernstige negatieve gevolgen kan hebben. Het is in het kader van die bezorgdheid dat de minister van Justitie contact zocht met zijn ambtsgenoot van Landsverdediging.”*

B. Toezichtonderzoek naar de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamitische activiteiten

Vooreerst houdt het Vast Comité I er aan de waarschuwing te herhalen die vermeld staat in het begin van zijn onderzoeksverslag *“naar de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamitische activiteiten”*, gepubliceerd in zijn activiteitenverslag 2001:

“Wat er ook van zij, ondanks de intensiteit van de gebeurtenissen mogen we de moslimgemeenschap niet over dezelfde kam scheren als de islamitische terroristen. Het grootste deel van de Arabische en de moslimwereld veroordeelt immers de terroristische aanslagen en lijdt onder het feit dat een bepaalde opinie een amalgaam maakt van islam, integrisme en terrorisme. Binnen de moslimwereld bestaan er trouwens humanistische en rationalistische stromingen die we in het westen niet voldoende kennen en waarmee we misschien meer en beter zouden moeten dialogeren.

De informele Europese Raad van Gent op 19 oktober 2001 formuleerde dan ook de aanbeveling om de dialoog op voet van gelijkheid te bevorderen tussen de beschavingen en de culturen, zowel internationaal als binnen de samenleving.”

In het verslag van het onderzoek dat het Vast Comité I in 2001 voerde naar de manier waarop de inlichtingendiensten aandacht hebben voor extremistische en terroristische islamitische activiteiten, stelde het Vast Comité I met name vast dat van de ongeveer driehonderd Belgische moskeeën een dertigtal het etiket ‘radicaal’ konden krijgen volgens de Veiligheid van de Staat.

Tegelijk bleek dat de meeste moskeeën, en zeker niet de minste, die het Executief van de Moslims in België had voorgedragen om door de bevoegde minister te worden erkend, goed bekend waren bij de Veiligheid van de Staat omdat ze radicale standpunten innemen of door een vreemd land worden gefinancierd.

7 Voornoemd verslag van het Vast Comité I⁷ had ook aan het licht gebracht dat het de Veiligheid van de Staat ontbrak aan personeel en aan technische en wettelijke middelen om haar opdracht naar behoren uit te voeren.

Weliswaar werden na 11 september 2001 extra manschappen ingezet binnen het kader van de problematiek van het radicaal islamisme, maar dit gebeurde ten nadele van andere opdrachten die nochtans even belangrijk zijn, zoals de bescherming van het wetenschappelijk en economisch potentieel.

Deze problemen, verbonden met het extremisme, hebben de aandacht getrokken van de Senaat en van de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Daarom heeft de bijzondere Commissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers die belast is met de begeleiding van het Vast Comité van toezicht op de politiediensten (het Vast Comité P), bijeengevoepen op 16 december 2002, aan het Vast Comité I gevraagd een nieuw onderzoek te openen naar de opvolging van eventuele fundamentalistische activiteiten binnen bepaalde Belgische moskeeën.

Dit verzoek werd bevestigd in een schrijven dat de heer Herman De Croo, Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Bijzondere Commissie belast met de begeleiding van het Vast Comité P, op 24 december 2002 verstuurd naar het Vast Comité I.

Voornoemde Commissie vroeg uitdrukkelijk om ten laatste op 28 februari 2003 te kunnen beschikken over het verslag van het Vast Comité I.

Dit verslag werd door het Vast Comité I goedgekeurd op 14 februari 2003 en verstuurd met de vermelding "BEPERKTE VERSPREIDING" op 27 februari 2003 aan de leden van de Commissie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, belast met de begeleiding van het Vast Comité P, opdrachtgever van het verslag, aan de leden van de Commissie van de Senaat, belast met de begeleiding van het Vast Comité I, alsook aan de minister van Justitie, bevoegd voor de Veiligheid van de Staat en aan de minister van Landsverdediging, bevoegd voor de ADIV.

In de besluiten van dit verslag wordt vermeld:

De Veiligheid van de Staat volgt van heel nabij de problematiek van de erkenning van de moskeeën en die van het Executief van de Moslims van België. Deze benadering heeft geen gerechtelijke doeleinden, maar situeert zich binnen het kader van de analyse van het islamitisch extremisme binnen de moslimgemeenschap.

Een beperkt aantal moskeeën kan als 'radicaal' worden beschouwd op grond van criteria die de Veiligheid van de Staat heeft vastgelegd. De voorbije maanden werden geen belangrijke ontwikkelingen waargenomen, al valt een radicalisering van sommige islamitische instellingen niet uit te sluiten.

Tot op vandaag heeft de Veiligheid van de Staat geen gevallen vastgesteld waarbij jonge moslims in Belgische moskeeën voor de Jihad worden gerekruteerd. In het kader van dit rekruteringsproces zijn andere plaatsen zeker even belangrijk en moeten ze ook in het oog worden gehouden.

De Veiligheid van de Staat heeft evenmin bewijzen gevonden van banden tussen de AEL en het islamitisch extremisme.

Menselijke bronnen blijven een noodzakelijke aanvulling van de technische middelen. Het toekennen van een wettelijke bevoegdheid om telefoontaps uit te voeren zou voor de Veiligheid van de Staat een niet te verwaarlozen hulpmiddel zijn, maar het gebruiken van tipgevers zal steeds doorslaggevend blijven.

De Veiligheid van de Staat heeft de minister van Justitie tijdig verwittigd dat radicale islamitische elementen hun strategie van infiltratie en machtsgrepen voortzetten binnen de representatieve organen van de moslimcultus, ook om de hand te kunnen leggen op de subsidies die aan deze cultus worden toegekend.

Deze elementen verspreiden een conservatieve en zelfs reactionaire visie van de Islam. Het feit dat ze zich binnen hun eigen gemeenschap terugtrekken, botst met elke bereidheid tot integratie en met sommige waarden van de westerse samenleving zoals de gelijkheid van man en vrouw. Een machtsgreep van de radicale islamisten binnen het Executief van de Moslims van België zou leiden tot een confrontatie met de Belgische overheden en een verlies van vertrouwen van de gematigde elementen.

Op Europees niveau werd nog geen analyse gemaakt van de strategieën die de radicale islamisten volgen om te infiltreren in de verschillende representatieve organen van de institutionele islam. Dit is onder meer het gevolg van de soms uiteenlopende benadering van het probleem in de verschillende Europese landen. Toch wordt de Veiligheid van de Staat regelmatig geraadpleegd, gelet op de ervaring die zij ter zake heeft verworven.

De Veiligheid van de Staat heeft een algemeen overzicht opgemaakt van de extremistische islamistische tendensen in Europa. Dit document is bestemd voor de politieke overheden, de politie en de veiligheidsdiensten.

De Veiligheid van de Staat kampt nog steeds met een tekort aan personeel, zowel in de buitendiensten als in de studiediensten. Niettemin probeert zij haar operationele capaciteiten te behouden op het gebied van het extremistisch islamisme, dat zij vandaag beschouwt als een van haar prioritaire opdrachten.

Voor de ADIV is het extremistisch islamisme een absolute prioriteit geworden sinds de aanslagen van 11 september 2001.

In afwachting van richtlijnen van het Ministerieel Comité voor inlichting en veiligheid, dat ter zake de taken moet verdelen tussen de twee inlichtingendiensten en de federale politie, voert de ADIV geen algemeen onderzoek naar dit probleem.

Deze dienst verklaart zich te beperken tot het verzamelen van gerichte informatie die hij in dit domein opvraagt of ontvangt. De uitvoering van deze richtlijnen zou de ADIV de kans moeten bieden zijn specifieke competenties aan te wenden, meer bepaald om de preken van radicale imams te onderzoeken.

Met betrekking tot de rol die moskeeën spelen bij het rekruteren van jonge moslims voor de *Jihad* beschikt de ADIV over elementen die samen bewijzen dat sommige moskeeën inderdaad rekruteren.

De ADIV geeft niettemin blijk van voorzichtigheid en wil niet '*onder de duiven schieten van de Veiligheid van de Staat*'.

Overigens heeft de ADIV onder zijn personeel analisten die vertrouwd zijn met de Arabische taal. Deze dienst is dus in staat vrij gerichte informatie te verstrekken en te analyseren, meer bepaald met betrekking tot de islamistische stromingen die in België aanwezig zijn, hun aanwezigheid binnen de representatieve organen van de institutionele islam en de AEL.

De ADIV heeft geen bewijzen van ideologische of organisatorische banden tussen de AEL en islamistische stromingen. Niettemin sluit deze dienst niet uit dat er een zekere verwantschap bestaat met een sjiiitische beweging uit Libanon.

De ADIV is er trouwens van op de hoogte dat personaliteiten, die verwant zijn met bepaalde radicale islamistische milieus, proberen op de lijsten te komen van traditionele partijen bij de verkiezingen.

De ADIV wordt soms gevorderd als expert binnen het kader van lopende gerechtelijke onderzoeken. Deze onderzoeken hebben aangetoond dat het absoluut noodzakelijk is de anonimiteit van de onderzoekers te verzekeren teneinde hen tegen bedreigingen te beschermen.

Wat de samenwerking betreft tussen de twee diensten

Het protocolakkoord tussen de Veiligheid van de Staat en de ADIV wordt niet toegepast met betrekking tot het extremistisch islamisme. De samenwerking in dit domein tussen de inlichtingendiensten en de federale politiediensten wordt geregeld binnen het kader van de task force, die de rol vervult van coördinatiecél en instaat voor de taakverdeling tussen de verschillende diensten.

Bovendien heeft het Vast Comité I meermaals vastgesteld dat de Veiligheid van de Staat van mening was dat de algemene opvolging van de bedreiging verbonden met het extremistisch islamisme niet onder de bevoegdheid van de ADIV viel.

2.2.3. De audit van de Veiligheid van de Staat

Het Vast Comité I herinnert er aan dat het voor de verwezenlijking van deze opdracht beroep heeft gedaan op de deskundigheid van twee hoge functionarissen van het Openbaar Ambt.

Wat de audit aangaat, is het nuttig er op te wijzen dat deze werd ingesteld uit noodzaak gelet op het veralgemeend klimaat van ontevredenheid en malaise dat bestond binnen de Veiligheid van de Staat. Inderdaad heeft het Vast Comité I over dit onderwerp tijdens de laatste twee jaren, tientallen personen van de Veiligheid van de Staat (met inbegrip van sectiechefs, en voltallige secties) ontvangen en gehoord zonder dan nog rekening te houden met de talrijke mondelinge en schriftelijke getuigenissen die door de experts werden ontvangen in de loop van de audit.

In plaats van de malaise te verergeren die duidelijk naar buiten trad door middel van herhaalde klachten die aan het Comité I sinds eind '98 werden gericht, heeft de audit die door het Comité I werd ingesteld met de steun van de begeleidingscommissie en de minister van Justitie, zeker toegelaten de situatie, die op een zeker moment riskeerde om oncontroleerbaar en dus explosief te worden, te kalmeren. De audit heeft eveneens toegelaten zich te bezinnen over het belang van deze dienst en over de middelen om haar doeltreffendheid te verhogen.

A. De eerste fase van de audit

De eerste fase van de audit die plaatsvond van januari 2002 tot maart 2002, bestond uit een opinieonderzoek uitgevoerd bij al het personeel van de Veiligheid van de Staat. Dit onderzoek, onder vorm van een vragenlijst die hiervoor speciaal werd opgesteld, had tot doel te toetsen welke elementen in de schoot van de administratie van de Veiligheid van de Staat, tot motivatie of demotivatie van de personeelsleden leidden.

De kernvraag was dus: "Kan de organisatie rekenen op de motivatie van haar personeel?"

Het Vast Comité I wenst te benadrukken dat het niet ging om te peilen naar de bijzondere motivatie van elk personeelslid individueel, maar daarentegen een objectieve evaluatie te maken van de opinie van de personeelsleden en van hun motivatie met betrekking tot de manier waarop de dienst het geheel van zijn wettelijke opdrachten vervult.

Dit eerste gedeelte van de audit moest eveneens toelaten na te gaan of het personeel bereid was tot veranderingen met betrekking tot deze elementen alsook bepaalde prioriteiten aan te duiden die in aanmerking dienden genomen te worden in de toekomst.

In dit opzicht, werden in het opinieonderzoek volgende aspecten behandeld:

- de werkdruk en de interne werkverdeling;
- taakbetekenis en tastbaarheid van de resultaten;
- feedbackmechanismen;
- betrokkenheid van het personeel bij de beslissingen en informatiedoorstroming daarover;
- interne communicatie tussen de verschillende diensten van de Veiligheid van de Staat;
- toekomstperspectieven en promotiepolitiek;
- vertrouwen in en steun vanwege de leiding naar het personeel toe;
- algemene tevredenheidsindex.

Zonder in detail te treden over het resultaat van het eerste gedeelte van de audit, dat uitgebreid en schriftelijk werd toegestuurd aan de minister van Justitie en aan de Begeleidingscommissie van het Comité I, en dat tijdens meerdere gedachtewisselingen met dezelfde overheden werd besproken, is het nuttig hierna de essentie van de belangrijkste indertijd gedane vaststellingen te herhalen.

Vooreerst dient opgemerkt dat het percentage aan antwoorden op het onderzoek uitzonderlijk hoog lag nl. 357 antwoorden op 469 verstuurd vragenlijsten, zijnde 76% aan antwoorden. Dit bewijst dat, op het ogenblik van het onderzoek, het personeel werkelijk nood had om zich uit te drukken en gehoord te worden over de perceptie van een reeks problemen inzake de werking van de organisatie.

De boodschap die een meerderheid van de deelnemers aan dit eerste deel van de audit aan de overheden heeft gegeven, getuigt enerzijds van een negatief aspect in verband met de vertrouwensrelatie tussen de hiërarchie en het personeel, de interne communicatie en op algemene wijze het management van de dienst, en anderzijds van een positief aspect aangaande de inhoud van het werk evenals de wens om de wijze van functioneren te wijzigen in het voordeel van de Veiligheid van de Staat in zijn geheel.

B. Tweede fase

De tweede fase van de audit, die liep van april tot juni 2002, heeft toegelaten om de resultaten van de eerste fase te objectiveren.

Er werd inderdaad bevestigd dat de Veiligheid van de Staat wel degelijk signalen opving van op “het terrein”, maar dat deze, ingevolge chronische structurele gebreken niet altijd op adequate manier leidden tot het maken van grondige analyses aan de politieke overheden zodanig dat deze met kennis van zaken konden beslissen.

De tweede fase van de audit heeft eveneens bevestigd dat er een veralgemeende malaise bestond bij het personeel van deze inlichtingendienst, een malaise die haar voornaamste oorzaak vond in een slecht beheer van de menselijke middelen en in de chronische afwezigheid van een goede interne communicatie.

Bovendien werden deze tekorten gecompenseerd en soms zelfs vervangen door een streng en buitensporig systeem van administratieve controles vergezeld van disciplinaire maatregelen.

Een dergelijke omgeving bracht negatieve en bureaucratische handelwijzen voort die voorrang gaven aan administratieve formaliteiten ten nadele van de essentiële opdrachten van de dienst, in hoofdzaak het inlichtingenwerk.

Nochtans heeft het tweede deel van de audit ook het hoog potentieel van bekwaamheid en professionalisme van een groot deel van de leden van het personeel bevestigd.

C. Derde fase

Het Vast Comité I had gewenst om deze laatste fase te kunnen beginnen in de afgelopen zomer maar een zekere vertraging werd opgelopen door het ontslag eind juni 2002 van de gewezen Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat en de benoeming in september 2002 van haar opvolger.

Vanaf begin 2003 werd de derde fase van de audit progressief heropgestart na meerdere gedachtewisselingen met de nieuwe Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat.

Deze gedachtewisselingen en voorbereidende vergaderingen met de experts vonden plaats op 13 september 2002, 30 november 2002, 9, 13 en 20 december 2002 en 6 januari 2003.

Deze derde fase, die momenteel aan de gang is, viseert hoofdzakelijk de evaluatie van het intern informatietransmissiesysteem dat de basis vormt voor de analyse en de mededeling van inlichtingen aan de beleidsoverheden.

2.2.4. De Belgische inlichtingendiensten en de anti-globaliseringsbeweging

Naar aanleiding van de parlementaire belangstelling voor de tussenkomst van de Veiligheid van de Staat bij de organisatie van een congres door “ATTAC Vlaanderen” in maart 2001 te Gent, heeft het Vast Comité I een toezichtonderzoek ingesteld over “de wijze waarop de inlichtingendiensten omgaan met de informatie over de anti-globaliseringsbeweging”.⁸

De onderzoeksoopdrachten waartoe het Vast Comité I de opdracht gaf, hadden tot doel na te gaan of de Veiligheid van de Staat en de ADIV in het algemeen belangstelling hadden voor de activiteiten van de anti-globaliseringsbeweging in België en zo ja, om welke redenen en op welke manier.

In het bijzonder vroeg het Vast Comité I zich af of de Veiligheid van de Staat redenen had om de beweging “ATTAC Vlaanderen” te volgen en of deze dienst, in bevestigend geval, tussengekomen was met als doel het derde congres van voornoemde beweging te laten mislukken.

Voorts verzocht het Vast Comité I zijn Dienst Enquêtes een onderzoek in te stellen naar de eventuele uitwisselingen van informatie ter zake tussen de ADIV en de Veiligheid van de Staat.

De vaststellingen van het onderzoek kunnen als volgt samengevat worden:

De Veiligheid van de Staat

De Veiligheid van de Staat volgt de anti-globaliseringsbeweging als zodanig niet, maar verzamelt wel inlichtingen over de extreem-linkse of extreem-rechtse groeperingen die actief zijn binnen de voornoemde beweging.

Deze dienst blijft erbij dat de massabetogingen die de anti-globaliseringsbeweging organiseert naar aanleiding van politieke topontmoetingen een bedreiging kunnen vormen voor de interne veiligheid van de Staat. Ze hebben immers tot doel het democratisch besluitvormingsproces te beïnvloeden. Ze vormen dan ook een poging tot inmenging zoals gedefinieerd in artikel 8 van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten⁹.

Tot slot ziet de Veiligheid van de Staat toe op de diverse acties die deze bewegingen op touw zetten en die gericht zijn tegen de internationale instellingen. Het risico bestaat dat deze acties de betrekkingen tussen België en die internationale instellingen verstoren.

De rapporten over de anti-globaliseringsbeweging die de Veiligheid van de Staat aan de overheden bezorgde, hebben in hoofdzaak betrekking op de aanwezigheid van anti-globalisten tijdens de betogingen naar aanleiding van de belangrijke Europese topontmoetingen in Brussel, meer bepaald in december 2001.

De informatie die aan de overheden werd bezorgd, heeft vooral tot doel de potentiële bedreiging voor de openbare ordehandhaving tijdens voornoemde evenementen te beoordelen. Wanneer dergelijke evenementen worden georganiseerd, krijgt de Veiligheid van de Staat van haar correspondenten in België of in het buitenland soms lijsten met de namen van personen die werden aangehouden bij vroegere incidenten met de ordediensten.

Van haar kant bezorgt de Veiligheid van de Staat aan de politie alleen algemene informatie betreffende de ordehandhaving.

Voorts heeft de Veiligheid van de Staat de bedreiging geëvalueerd die deze extremistische bewegingen voor de NAVO kunnen vormen. Deze evaluatie werd aan de ADIV bezorgd.

Het onderzoek van de Veiligheid van de Staat naar aanleiding van het congres van “ATTAC Vlaanderen” op 10 maart 2001, vond plaats binnen het kader van het algemene onderzoek naar de extremistische groeperingen die actief zijn binnen de anti-globaliseringsbeweging.

De Veiligheid van de Staat is nooit tussengekomen met de bedoeling het congres van “ATTAC Vlaanderen” te dwarsbomen. Het initiatief om de huurovereenkomst van de zaal waar het congres moest plaatsvinden te verbreken, werd door de eigenaar van de zaal genomen.

De ADIV

Wat de ADIV betreft, volgt deze dienst eveneens de pogingen van sommige extremistische groeperingen om te infiltreren in de anti-globaliseringsbeweging. Volgens de ADIV heeft deze opvolging tot doel tijdig te kunnen vaststellen of de Belgische strijdkrachten en/of de NAVO het doelwit van deze groeperingen zullen zijn binnen het kader van de anti-globaliseringsbeweging en onder het voorwendsel van het thema van die beweging.

De informatie is vooral afkomstig uit open bronnen, maar ook van onderzoeken op het terrein. Eigenlijk stelt de ADIV vooral belang in informatie die kan wijzen op een gewelddadig of zelfs terroristisch afglijden door sommige radicale elementen binnen de anti-globaliseringsbeweging. Anderzijds lijkt de ADIV ook belangstelling te hebben voor de pacifistische oriënteringen van de beweging.

De ADIV heeft voorafgaand aan de Europese top van december 2001 in Laken een aantal analyses gemaakt, maar heeft ook na afloop van de top beoordelingsrapporten opgesteld. De analyses van de ADIV betreffen de beoordeling van de bedreigingen voor de openbare orde. Ze sluiten aan bij die van de Veiligheid van de Staat wanneer ze stellen dat de meeste anti-globaliseringsbewegingen duidelijk afstand hebben genomen van de gewelddadige afwijkingen van extremistische kernen.

Gelet op de gebeurtenissen in Seattle, Praag, Nice, Göteborg en Genua hadden de Belgische overheden en de inlichtingendiensten het ergste verwacht. Nochtans ontdekte geen van beide diensten aanwijzingen dat er tegen de top van Laken een aanslag werd voorbereid. Wel zouden sommige betogers de bedoeling hebben gehad het goede verloop van de top zelf te verstoren.

Volgens de ADIV kan de veiligheid van de NAVO en de strijdkrachten, die voorlopig nog niet het doelwit zijn geweest van de anti-globalisten, worden bedreigd indien het leger de opdracht zou krijgen de diensten die met de ordehandhaving zijn belast te versterken. In dit geval zou het leger worden geconfronteerd met een deel van de anti-globaliseringsbeweging en worden beschouwd als de gewapende arm van het regime dat de economische overheden hebben gevestigd.

Bij het opmaken van de balans van de betogingen in december 2001 stelt de ADIV vast dat *“Brussel heeft aangetoond dat de democratie gewelddoos kan functioneren. Het succes is het resultaat van de lessen die werden getrokken uit Euro 2000 en van de samenwerking tussen de federale en lokale politie enerzijds en met de betogers anderzijds.”*

De ADIV blijft zich niettemin zorgen maken over de aanwezigheid van subversieve organisaties en gewelddadige fracties binnen de anti-globaliseringsbeweging. Deze stromingen zouden een voedingsbodem kunnen zijn voor bestaande terroristische groepen of tot het ontstaan van nieuwe groepen terroristen kunnen leiden.

Als besluit is het Vast Comité I van mening dat de Veiligheid van de Staat niet afwijkt van haar wettelijke opdracht door inlichtingen te verzamelen over de extreem-linkse of extreem-rechtse groeperingen die actief zijn binnen de anti-globaliseringsbeweging.

Die wettelijke opdracht wordt beschreven in de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, krachtens dewelke deze dienst onder meer aandacht moet besteden aan de bedreigingen die inmenging en extremisme (met inbegrip van de verspreiding van propaganda, de aanmoediging of de rechtstreekse of onrechtstreekse steun aan deze activiteiten) doen wegen op de veiligheid van de Staat.

In weerwil van een betwistbaar standpunt volgens hetwelk de aanspraken van de anti-globaliseringsbeweging onder de wettelijke definitie van inmenging vallen, heeft het Vast Comité I in de concrete wijze waarop de Veiligheid van de Staat omgaat met het probleem van de antiglobalisering, geen aanwijzingen gevonden van enig afglijden dat een gevaar vormt voor de vrijheden die de Grondwet en de wet aan de personen toekennen.

Ook de ADIV wijkt in principe niet af van zijn wettelijke opdracht bij het analyseren en evalueren van de mogelijke bedreigingen die het extremisme kan vormen voor militaire doelwitten.

Toezicht houden op betogingen van personen die zich scharen achter een eis of slogan is in eerste instantie een taak voor de politiediensten binnen het kader van hun opdracht van ordehandhaving.

Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen deze opdracht en de opdracht tot het verzamelen van informatie door de inlichtingendiensten, zelfs indien beide opdrachten, in de praktijk, de indruk kunnen wekken samen te smelten wanneer ze gelijktijdig worden uitgeoefend.

2.2.5. De bescherming van het economisch en wetenschappelijk potentieel

Ondanks de voortzetting in 2002 van een bijkomend onderzoek naar de wijze waarop de Veiligheid van de Staat zich kwijt van haar nieuwe taak inzake de bescherming van het wetenschappelijk en economisch potentieel, heeft het Vast Comité I deze algemene problematiek aangesneden door middel van twee specifieke onderzoeken, het ene betreffende het faillissement van de firma *KPNQwest* en het ander betreft een diefstal van gevoelige informatie in een Belgische handelsonderneming die hoogtechnologische producten en diensten levert.

De belangrijkste elementen van het verslag inzake het eerste van deze onderzoeken worden hierna weergegeven:

Sinds 1 januari 1998 is de Belgische telecommunicatiemarkt volledig vrijgemaakt. Dit heeft tot gevolg dat eender welke private of publieke onderneming er voortaan een netwerk kan exploiteren en telecommunicatiediensten kan aanbieden op voorwaarde dat ze de voorwaarden naleeft die de wet en zijn uitvoeringsbesluiten bepalen.

Het is in deze context dat *KPN* en *Qwest*, respectievelijk een Nederlandse en een Amerikaanse telecomoperator, in november 1998 de vennootschap *KPNQwest* oprichtten. Deze vennootschap was gespecialiseerd in het versturen van gegevens via internet en beheerde een Europees netwerk van optische vezels.

Het netwerk had een totale lengte van 25.000 km en verbond de grote steden van achttien Europese landen onderling en met de rest van de wereld. Dit netwerk, dat bijzonder performant was, leverde hoogstaande prestaties en verzekerde een groot deel (45 tot 60% volgens de bronnen) van het elektronische gegevensverkeer in Europa.

KPNQwest telde ongeveer 100.000 klantenbedrijven, waaronder niet alleen heel wat regionale internet-toegangsleveranciers, maar ook grote ondernemingen zoals *KLM*, *AOL*, *NOKIA*, *Tiscali*, *Ernst & Young*, *Hewlett-Packard*, de beursvennootschap *Euronext*, de Amerikaanse groep *Dell*, *Teleglobe* enzovoort. Begin 2002 nam *KPNQwest* de exploitatie over van het netwerk *EBONE*, eigendom van de Amerikaanse vennootschap *Global Tele System*.

KPNQwest had een Belgische dochteronderneming, *KPNQwest Assets Belgium NV*. Het controlecentrum was gevestigd in Hoeilaart en bood werk aan ongeveer 350 personen. Op 21 april 1999 verleende de minister van Telecommunicatie aan deze vennootschap de toelating om in België een netwerk te exploiteren. Het netwerk strekte zich uit over 350 km en Belgische ondernemingen zoals *Belgacom* waren verbonden.

Na vier jaar werd *KPNQwest* hard getroffen door de crisis in de telecommunicatiesector. Einde mei 2002 sprak een Nederlandse rechtbank het faillissement uit van deze vennootschap, die inmiddels zwaar in de schulden zat (er is sprake van een schuld van 1,8 miljard euro).

Zodra de omvang van de financiële problemen van *KPNQwest* het nakende faillissement van de firma liet voorzien, stelde zich de vraag naar de weerslag die het stilleggen van haar Europese netwerken zou hebben op de klantenbedrijven.

Uit de analyse van de persartikels in die tijd blijkt dat de belangrijkste klanten van *KPNQwest* reeds maatregelen hadden getroffen om aan te sluiten bij andere bedrijven voor datatransmissie. Niettemin voorzag men dat de verdwijning van het netwerk zou leiden tot storingen en een oververzadiging van het netwerk, met vertragingen van het verkeer tot gevolg.

Na vergeefse pogingen te hebben ondernomen om overnemers te vinden, beslisten de curatoren van *KPNQwest* op 19 juli 2002 het Belgische netwerk te sluiten. Nog meer dan de grote groepen, waarvan de meeste al over alternatieve systemen beschikten, lijken de kleine commerciële gebruikers het hardst te zijn getroffen op het gebied van hun internetverbindingen en elektronische briefwisseling.

Vanaf dat ogenblik werd het Europese netwerk van *KPNQwest* gesplitst in diverse nationale of transnationale netwerken die stuk voor stuk door verschillende financiële of telecommunicatiegroepen werden overgenomen. Zo nam de Russische holding *Menatep* in augustus 2002 het Russische en Centraal-Europese netwerk over. De Zweedse groep *Telia* nam de Franse en Italiaanse netwerken over.

In november 2002 kocht en nam de Nederlandse operator *KPN* de exploitatie over van het voormalige netwerk van *KPNQwest* in België, Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië, alsook de verbinding met de Verenigde Staten.

Het Vast Comité I meende dat het faillissement van *KPNQwest* en het stilleggen van haar netwerk van optische vezels schade konden toebrengen aan het wetenschappelijk en economisch potentieel van ons land. Bijgevolg kon deze zaak de Veiligheid van de Staat aanbelangen.

Op 14 juni 2002 keurde de Begeleidingscommissie van de Senaat een verzoek tot onderzoek goed van senator Marc HORDIES “over de wijze waarop de Veiligheid van de Staat ons economisch patrimonium en onze communicatienetwerken beschermt (cf. ECHELON) in geval van faillissement en eventuele overname van *KPNQwest*”. Als antwoord op dit verzoek besliste het Vast Comité I op 28 juni 2002 een toezichtonderzoek te openen.

Als besluit van dit onderzoek stelde het Vast Comité I vast dat de Veiligheid van de Staat, overeenkomstig haar nieuwe wettelijke opdracht, blijk heeft gegeven van een begin van belangstelling voor de mogelijke gevolgen van het faillissement van een belangrijke telecommunicatieonderneming voor het economisch potentieel van het land.

De Veiligheid van de Staat beschikte echter nog niet over de middelen die ze nodig heeft om de mogelijke schade voor de levensbelangrijke infrastructuren van het land te beoordelen. Bijgevolg moest ze haar optreden beperken tot het opstellen van een verwittigingnota ter attentie van de betrokken ministers.

Het antwoord van de minister van Telecommunicatie van 19 juni 2002, dat stelde dat het hier om een vrijgemaakte markt gaat en dat de overheidsdiensten bijgevolg weinig greep hierop hebben, heeft voornoemde dienst er niet toe aangezet haar optreden in deze zaak voort te zetten.

Het Vast Comité I is van mening dat deze zaak perfect aantoont hoe moeilijk het is om de rol te bepalen die de Veiligheid van de Staat moet spelen inzake de bescherming van het wetenschappelijk en eco-

nomisch potentieel van het land in het kader van een samenleving die steunt op de open toegang tot alle markten, het vrije ondernemerschap, de globalisering en de dereglementering.

Overigens wijst het Vast Comité I erop dat de Veiligheid van de Staat vandaag, dit is vier jaar nadat deze dienst belast werd met de opdracht het wetenschappelijk en economisch potentieel van het land te beschermen, nog steeds geen richtlijnen heeft ontvangen van het Ministerieel Comité met een beschrijving van de te beschermen belangen, overeenkomstig artikel 7, 1° van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst.

Zolang deze instructies niet worden uitgewerkt, kan men niet verwachten dat de Veiligheid van de Staat op dit gebied een actievere rol gaat spelen.

Bijgevolg beveelt het Vast Comité I eens te meer aan deze hinderpaal uit de weg te ruimen en de Veiligheid van de Staat op die manier toe te laten haar nieuwe opdracht te vervullen.

Het Vast Comité I wenst de visie van de minister van Telecommunicatie zeker niet tegen te spreken: zoals gezegd, betreft dit een vrijgemaakte markt waar de overheid nog weinig greep op heeft, wat trouwens overeenstemt met de heersende visie m.b.t. de economische sector.

Evenwel is het een overheidstaak om, met respect voor de vrije markt, er over te waken dat het economisch en wetenschappelijk potentieel gevestigd in het land, niet bedreigd wordt. Specifiek voor de Veiligheid van de Staat, die deze opdracht kreeg, komt het deze dienst toe om de potentiële gevaren en bedreigingen te onderzoeken.

In het geval van *KPNQwest* kunnen die bedreigingen bijvoorbeeld slaan op het aftappen van communicaties of het verstoren van de communicaties (*cyber-war*). Ook het in handen nemen van deze netwerken door maffiose structuren is een denkbare bedreiging.

In deze materie is het dus aangewezen dat er een permanente gegevensuitwisseling plaatsheeft tussen de departementen Telecommunicatie en Justitie zodat men komt tot een vruchtbare samenwerking.

Deze samenwerking zou volgens het Vast Comité I moeten plaatsvinden binnen het kader van een akkoord tussen de minister van Telecommunicatie en de Veiligheid van de Staat, een mogelijkheid die expliciet opgenomen is in artikel 14, lid 2, van de organieke wet houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst van 30 november 1998. Het komt de Veiligheid van de Staat toe om hier het initiatief te nemen, zelfs bij het ontbreken van een definitie van het wetenschappelijk en economisch potentieel door de bevoegde overheden.

2.2.6. Toezichtonderzoek over de inlichtingen waarover de Veiligheid van de Staat beschikt inzake een affaire van visumfraude die werd aangehaald in de Senaat in de context van de behandeling van de problematiek van de mensenhandel¹⁰

10

Zowel in België als in Frankrijk en Italië werd de problematiek van de valse visa en valse identiteitsdocumenten die dienen om delicten te plegen, naar voor gebracht vanaf 1997. De tragische aanslagen in de Verenigde Staten van 11 september 2001 en de diefstal van Belgische paspoorten in 1999 die werden gebruikt door de vermeende moordenaars van de Afghaanse commandant Massoud, gepleegd op 9 september 2001, waren aanleiding om dit probleem opnieuw ter sprake te brengen.

Op 5 maart 2001 werd de heer Johan Leman, directeur van het “Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding” (CGKR) gehoord door de subcommissie “Mensenhandel en prostitutie” van de Senaat. Hij vermeldde er de affaire van de valse visa van de Belgische ambassade te Sofia evenals de toekenning van valse identiteitskaarten door de dienst Protocol van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

In juni 2001 werd de aandacht van het Vast Comité I gevat door het rapport dat het Centrum over de strijd tegen de mensenhandel had opgesteld.

Met dezelfde belangstelling volgde het Vast Comité I het colloquium “Maffia’s en mensenhandel” georganiseerd door hetzelfde Centrum op vrijdag 15 juni 2001.

Om zijn informatie over dit onderwerp te vervolledigen vergaderde het Vast Comité I op vrijdag 6 juli 2001 met de heer Johan Leman, directeur van het CGKR.

Het Vast Comité I vroeg zich af of de Veiligheid van de Staat een onderzoek had ingesteld over deze affaires die schenen verband te houden met criminele organisaties die te maken hebben met de mensenhandel, zijnde een structurele bedreiging waarmee deze dienst zich moet inlaten ingevolge de bepalingen van de artikelen 7 en 8 van de organieke wet van 30 november 1998 betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Na onderzocht te hebben hoe de Veiligheid van de Staat de affaire van de valse visa op de Belgische ambassade van Sofia had behandeld, evenals het toekennen van valse identiteitskaarten door een ambtenaar bij de dienst Protocol van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, breidde het Vast Comité I zijn onderzoek uit tot de wijze waarop deze inlichtingendienst de problematiek van de mensenhandel in zijn geheel benaderde.

Nadat op 9 juli 2001 beslist werd een ambtshalve onderzoek in te stellen over “*de inlichtingen waarover de Veiligheid van de Staat beschikt aangaande een probleem van visafraude aangehaald in de Senaat, in het bijzonder in de context van de mensenhandel*” werden de onderzoekingen van de Dienst Enquêtes van Vast Comité I gedurende het jaar 2002 voortgezet.

Dit werk werd afgesloten met het opstellen van een rapport dat door het Vast Comité I werd goedgekeurd.

Dit rapport werd voor advies, aan de betrokken minister doorgezonden op 3 juli 2003, evenals aan de Vaste Begeleidingscommissie van de Senaat op 7 oktober 2003.

2.3. De individuele klachten

Hoewel de klachten die rechtstreeks aan het Vast Comité I worden gericht, door personen die menen dat hun individuele rechten in het gedrang werden gebracht door tussenkomst van een inlichtingendienst, weinig talrijk zijn, zijn deze niet minder belangrijk op het niveau van de principiële vragen die hierbij soms worden gesteld.

2.3.1. De klachten uitgaand van leden van de inlichtingendiensten

Vooreerst moet een onderscheid gemaakt worden tussen de klagers in die zin dat het enerzijds personen betreft die deel uitmaken van één van de twee inlichtingendiensten die geciteerd worden in de

organieke wet tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten van 18 juli 1991 en anderzijds de personen die geen enkele functionele band met deze inlichtingendiensten hebben.

Wat de eerste categorie aangaat moet er een tweede onderscheid gemaakt worden.

De betreffende ambtenaren kunnen vermeende disfuncties binnen deze dienst ter kennis brengen van het Vast Comité I. Deze vermeende disfuncties worden geacht de doeltreffendheid van deze dienst of de coördinatie met een gelijkaardige dienst in het gedrang te brengen. In deze hypothese is het duidelijk dat het Vast Comité I zijn bevoegdheid tot optreden in de bepalingen van voornoemde wet kan vinden.

In andere gevallen worden feiten ter kennis gebracht van het Vast Comité I die behalve mogelijk disfuncties die de doeltreffendheid of de coördinatie in het gedrang kunnen brengen ook eventuele disciplinaire fouten of zelfs potentieel strafbare feiten aangeven.

In dergelijke situaties kan een oplossing gevonden worden in de wettelijke en reglementaire bepalingen aangaande het toezicht van het Vast Comité I:

- de organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie en inlichtingendiensten;
- het huishoudelijk reglement van het Vast Comité I goedgekeurd door het Parlement (B.S. 7 oktober 1994).

In praktijk is het nochtans niet zelden zo dat dit type van klachten moeilijkheden meebrengt die volgen uit de samenloop van bevoegdheden van het Comité I met de bevoegdheden van de disciplinaire hiërarchische en/of gerechtelijke overheden.

In dergelijke gevallen is het dus van uitzonderlijk belang geval per geval te zoeken hoe op de beste manier de noodwendigheden van het toezicht met de actiemogelijkheden van andere overheden kunnen verzoend worden via een dialoog met deze overheden.

Het Vast Comité I sluit niet uit dat in deze context in de toekomst protocolakkoorden worden afgesloten met de inlichtingendiensten en meer bepaald met de Veiligheid van de Staat.¹¹

11

Het is inderdaad gebleken dat er zich in verband met deze laatste dienst bepaalde vragen stelden (en zelfs begripsverwarringen voordeden) aangaande een aantal procedures zoals toegepast door het Vast Comité I en zijn Dienst Enquêtes in het kader van de onderzoeken die werden uitgevoerd ingevolge klachten en aangiften.

a) Op deze wijze werd de volgende vraag gesteld: “Waarom kunnen de ondervraagde personen geen kopie verkrijgen van hun verhoor?”

Wat dit betreft heeft het Vast Comité I aan de Administrateur-generaal van de Veiligheid van de Staat laten weten dat: “*Juridisch gezien (...) de toezichtonderzoeken van het Comité I noch gerechtelijke onderzoeken noch administratieve onderzoeken van het disciplinaire type (zijn).*”

Het Comité I en de Dienst Enquêtes “*kunnen elke persoon van wie zij het verhoor noodzakelijk achten, uitnodigen om hem te horen*” (art. 48 van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten).

Deze verhoren vinden plaats binnen het strikte kader van de toezichtbevoegdheden zoals vastgelegd in de wet, te weten de bescherming van de rechten die de Grondwet en de wet aan de personen waarborgen, alsook de coördinatie en de doelmatigheid van de (politie- en) inlichtingendiensten (art. 1 en 33 van voornoemde organieke wet).

Indien strafrechtelijke of disciplinaire inbreuken werden vastgesteld, is het Comité I niet bevoegd. De bepalingen van de organieke wet regelen trouwens het probleem van de gerechtelijke onderzoeken wat de Dienst Enquêtes aangaat als deze een opdracht van gerechtelijke politie uitoefenen (art. 39 van de voornoemde organieke wet).

Het Comité I is er dus niet toe gehouden om kopies af te leveren van de verhoren in het kader van zijn toezichtonderzoeken. De appreciatie wordt geval per geval gemaakt in functie van het evenwicht van de belangen in kwestie. Men moet hierbij trouwens preciseren dat deze opdrachten (verhoren) niet in elk onderzoek gebeuren. Het betreft bijna in alle gevallen klachten en aangiften van particulieren of leden van de diensten.

In praktijk levert het Vast Comité I geen kopie af van het onderzoek om te vermijden dat deze documenten zouden verspreid of gebruikt worden om het verder verloop van het onderzoek te belemmeren, of zouden doorgegeven worden aan derden of aan personen die niet over de vereiste machtiging beschikken bij toepassing van de wet op de classificaties en van de *need to know*.

Deze procedure heeft ook tot doel de vrijheid van meningsuiting en de bescherming van de verhoorde persoon te waarborgen inzonderheid als deze persoon lid is van één van de diensten die onderworpen is aan het toezicht.

Het Vast Comité I wijst er evenwel op dat wanneer overleg met de leiding van de Veiligheid van de Staat momenteel geen probleem stelt wat de thematische toezichtonderzoeken betreft, dit overleg veel deli-cater ligt in de context van de klachten die gericht werden aan het Vast Comité I door particulieren of door agenten of ambtenaren van de Veiligheid van de Staat.

Het is gepast er aan te herinneren dat de organieke wet aan deze laatsten toelaat zich te richten tot het Comité I zonder voorgaande toestemming of zonder langs de hiërarchische oversten te gaan. Deze personen kunnen zelfs de anonimiteit vragen (art. 40 van de voornoemde organieke wet).

Het is evident dat de wetgever wou verhinderen dat niet de minste druk zou worden uitgeoefend op deze agenten en ambtenaren binnen hun administratie, teneinde het toezicht niet te verhinderen. Het Comité I moet helaas vaststellen dat dit in een recent verleden niet altijd het geval lijkt te zijn geweest. Het volstaat hierbij te verwijzen naar de procedure aangaande de audit en naar de redenen waarom het Comité I, in overleg met de Voorzitter van de Senaat, de Begeleidingscommissie en de minister van Justitie beslist heeft op deze wijze te handelen.¹²

Hierbij moet herinnerd worden aan het feit dat het Comité I werkt onder het toezicht van het Parlement waaraan het van elk onderzoek een rapport toezendt. Artikel 36 van de voornoemde wet bepaalt het volgende: "...de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat (kunnen) zich door het Vast Comité I elk onderzoeksdossier laten verzenden..."

Hieruit blijkt ook duidelijk dat het Comité I zelf bij al zijn handelingen onderworpen is aan de daadwerkelijke controle van het Parlement.

b) Het Vast Comité I werd eveneens bevraagd door de leiding van de Veiligheid van de Staat enerzijds over “het statuut van de verhoren van de leden van een inlichtingendienst die rechtstreeks worden uitgevoerd door de raadsheren van het Vast Comité I en niet door een lid van de Dienst Enquêtes van deze” en anderzijds over “de grond van de geïmproviseerde bezoeken door leden van het Vast Comité I aan de provinciale posten van de Veiligheid van de Staat”

Wat de verhoren betreft die worden uitgevoerd door leden van het Vast Comité I herinnert dit Comité eraan dat het antwoord hierop in het reeds eerdere geciteerd artikel 48 van voornoemde wet ligt: “... kunnen het Vast Comité I en de Dienst Enquêtes elke persoon van wie zij het verhoor noodzakelijk achten, uitnodigen om hem te horen. De leden van de inlichtingendiensten die worden gehoord mogen verklaringen afleggen over de feiten die worden gedekt door het beroepsgeheim.”

Artikel 48 § 2 van dezelfde wet bepaalt trouwens het volgende:

“De voorzitter van het Vast Comité I kan leden van inlichtingendiensten doen dagvaarden door tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder. Deze leden moeten getuigen na de eed te hebben afgelegd die is bepaald in artikel 934, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek. (...)

De leden van de inlichtingendiensten zijn verplicht geheimen waarvan zij kennis dragen, aan het Vast Comité I bekend te maken, behalve indien ze betrekking hebben op een lopend opsporings- of gerechtelijk onderzoek.

Als het lid van de inlichtingendienst van oordeel is dat hij het geheim waarvan hij kennis draagt, moet bewaren omdat een persoon door de bekendmaking ervan fysiek gevaar zou kunnen lopen, wordt de kwestie voorgelegd aan de voorzitter van het Vast Comité I, die uitspraak doet.”

Wat de bezoeken aan de provinciale posten aangaat, herinnert het Vast Comité I er eveneens aan dat “In het kader van zijn bevoegdheden, zoals bepaald door de voornoemde organieke wet, niets het Comité I verhindert om zich onaangemeld naar een provinciale afdeling te begeven.”¹³

13

c) Tot slot ondervroeg de leiding van de Veiligheid van de Staat het Vast Comité I over “de toepassing van de regels van administratieve en gerechtelijke procedures inzake de rechten van de verdediging en inzonderheid het recht om gehoord te worden”

Het Vast Comité I heeft er hierbij aan herinnerd dat “binnen zijn opdracht van toezicht op de doelmatigheid en de coördinatie van de inlichtingendiensten en het respect van de fundamentele vrijheden en rechten van de personen zijn taak erin bestaat onderzoeken in te stellen over de activiteiten en de methodes van de inlichtingendiensten, hun reglementen en interne richtlijnen, alsook over de documenten die de handelwijzen van de leden van de inlichtingendiensten regelen (art. 33 van de voornoemde organieke wet).

Indien naar aanleiding van deze opdracht, het Vast Comité I individuele feiten of gedragingen moet vaststellen die mogelijk strafrechtelijke inbreuken of disciplinaire fouten kunnen vormen, worden deze meegedeeld aan de gerechtelijke overheden of aan de bevoegde hiërarchische overheid aan wie het toekomt de vereiste administratieve of gerechtelijke procedures toe te passen.”

2.3.2. De klachten vanwege particulieren

A. Het evenwicht tussen het recht op veiligheid en de rechten van de burger

Door een aantal klachten van particulieren werd de aandacht van het Vast Comité I gericht op het bestaan van procedures die buiten de procedure van toekenning van veiligheidsmachtigingen om gebeuren en ter gelegenheid waarvan de Veiligheid van de Staat veiligheidsadviezen inzake fysieke personen doorzendt.

Bij deze andere procedures is er deze die betrekking heeft op de veiligheid van de luchthaveninstallaties waarbij de Veiligheid van de Staat frequent bevraagd wordt op verzoek van de betrokken instanties om aan deze instanties adviezen te verstrekken over personen die werkzaam zijn binnen deze zones.

Volgens de Veiligheid van de Staat moet zij op deze wijze ongeveer 10.000 gevallen per jaar behandelen. Hiervan zijn ongeveer een 200-tal personen gekend bij de documentatie van de dienst wat leidt tot gemiddeld ongeveer een vijftal negatieve adviezen per jaar.

Het is niet zonder belang hierbij vast te stellen dat in het kader van dezelfde procedure ook de federale politie wordt bevraagd.

Alhoewel het aantal negatieve adviezen dat wordt gegeven door de Veiligheid van de Staat zoals men kan vaststellen zeer laag is, bevatten deze geen enkele motivatie noch enig feitelijk element dat wordt doorgegeven aan de luchthavenautoriteiten.

Deze overheden zijn dus niet in staat om in deze gevallen de weigering van de uitgifte van een toegangsbadge tot de beveiligde zones van de luchthaven anders te motiveren dan alleen door het bestaan van het negatieve advies van de Veiligheid van de Staat. Nochtans kan de weigering van een dergelijke toekenning het ontslag van de werknemer tot gevolg hebben.

Daarom heeft het Vast Comité I ter gelegenheid van één van dergelijke specifieke onderzoeken de volgende algemene conclusies en aanbevelingen geformuleerd:

“Het Comité kan in het concrete dossier geen formele schending van de rechten van de klager door de Veiligheid van de Staat vaststellen.

Het negatieve advies van de Veiligheid van de Staat aan BIAC is gebaseerd op overeenstemmende ongunstige indicaties uit de omgeving van de klager.

De Veiligheid van de Staat beschikt over de wettelijke basis en de finaliteit om dit advies aan BIAC te zenden. Deze basis bestaat uit de wet op de inlichtingendiensten van 30 november 1998 en de diverse normen ter beveiliging van de burgerluchtvaart.¹⁴

Het Comité kan echter niet anders dan vaststellen dat er wettelijke mogelijkheden bestaan die én beantwoorden aan de noodzakelijke verificaties en toch aan de burger de nodige garanties van de eerbiediging van zijn rechten te geven.

Het uitbrengen van adviezen aan BIAC gebeurt buiten het kader van de veiligheidsmachtigingen zoals geregeld door de wet van 11 december 1998.

15

Het Vast Comité I is niet op de hoogte of het Ministerieel Comité aan de Veiligheid van de Staat in deze materie de uitvoering van veiligheidsonderzoeken heeft toevertrouwd zoals dat mogelijk is in uitvoering van artikel 7, 2° van de wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.¹⁵

Het Comité I heeft het volste begrip voor de grote aantallen verificaties die dan nog op zeer korte termijn dienen te gebeuren en kan dus aannemen dat de vrij formele procedure van de veiligheidsmachtigingen volgens de wet van 1998 voor deze materie te zwaar en te traag is.

Evenwel, en volgens de verklaringen van de Veiligheid van de Staat zelf, stellen er zich eigenlijk maar bij enkele honderden dossiers per jaar problemen, waarvan er slechts een handvol uiteindelijk een negatief advies opleveren.

Voor deze uitzonderlijke gevallen moet het toch mogelijk zijn om, zo nodig met een aanpassing van de wetgeving op de veiligheidsmachtigingen, een doeltreffende en snelle procedure te ontwikkelen waarbij de rechten van de betrokken geëerbiedigd worden en deze tenminste weet welke instantie, om welke redenen een beslissing neemt waartegen desgevallend een beroep kan aangetekend worden.

Het Comité beveelt dus aan dat een wettelijke procedure wordt toegevoegd aan de procedure inzake veiligheidsmachtigingen (wet van 11 december 1998) die dit evenwicht zou respecteren in die gevallen waar de Veiligheid van de Staat en de Algemene Dienst inlichtingen en Veiligheid negatieve adviezen uitbrengen over personen na consultatie van hun bestanden.

Het Comité vreest dat bij ontbreken van dergelijke regeling de verantwoordelijkheid van de Staat zal worden aangesproken.”

Het Vast Comité I heeft beslist deze problematiek te blijven volgen.

B. De classificatie en het recht van een klager om toegang te krijgen tot bepaalde gegevens

Als in het kader van een toezichtonderzoek dat werd ingesteld ingevolge een klacht van een particulier, het Vast Comité I en zijn enquêteurs toegang hebben tot alle elementen van het dossier van de inlichtingendiensten, met inbegrip van de geclassificeerde informatie bij toepassing van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen, betekent dit niet dat bij gevolg en onrechtstreeks, de klager een zelfde toegang tot zijn dossier zal krijgen.

Bij de klachten behandeld in de loop van 2002, werd het Vast Comité I gevat door een klacht van een militair op post in het buitenland die door zijn oversten naar België werd teruggeroepen ingevolge een opportuniteitsbeslissing die werd genomen na de uitoefening en op basis van een administratief onderzoek uitgevoerd door een lid van de ADIV.

Het rapport van dit onderzoek was als “VERTROUWELIJK” geclassificeerd op basis van de voornoemde wet.

De klager betwistte deze classificatie met als motief dat ze genomen werd, louter met de bedoeling om de toepassing te verhinderen van de wet van 11 april 1994 inzake de openbaarheid van bestuur en hem op deze wijze te verhinderen toegang te krijgen tot de elementen van zijn dossier, nuttig voor zijn verdediging.

In zijn rapport heeft het Vast Comité I eerst herinnerd aan de bepaling van artikel 3 van het K.B. van 24 maart 2000 tot uitvoering van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen dat bepaalt: *“Alleen de overheid van oorsprong ... kan, overeenkomstig de wet, de bepalingen van dit besluit en de richtlijnen van het Ministerieel Comité voor inlichting en veiligheid, overgaan tot een classificatie, tot een wijziging van het classificatieniveau of tot een declassificatie.”*

In dit geval wordt de ADIV vereenzelvigd als zijnde deze overheid van oorsprong.

Het toezichtonderzoek ingesteld door het Vast Comité I ingevolge de klacht, heeft aan de leden van de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I toegelaten volledige toegang te krijgen van het dossier bij ADIV waarop de beslissing gesteund is om de klager naar België terug te roepen. Het Vast Comité I heeft de elementen van het onderzoek onderzocht, niet met het oog op een uitspraak over een regeling van een conflict, maar met de bedoeling te evalueren of de beschikkingen van de wet inzake de classificatie en de veiligheidsmachtigingen degelijk werden toegepast, zonder af te wijken van de wettelijke objectieven ervan.

Hieruit is gebleken dat het onderzoek dat ter plekke werd ingesteld door de ADIV, niet enkel betrekking heeft op het specifieke geval van de klager, maar ook de werking in zijn geheel van een militaire vertegenwoordiging in het buitenland tot voorwerp had; dat de verspreiding in zijn geheel of gedeeltelijk van het onderzoeksrapport, met inbegrip van de menselijke bronnen die moeten beschermd worden door de inlichtingendiensten in uitvoering van artikel 18 van de wet van 30 november 1998 inzake de veiligheid- en inlichtingendiensten, onweerlegbaar van aard is om de werking hiervan te benadelen.

Het Vast Comité I heeft dus besloten dat men zich in concreto bevond in één van de gevallen bepaald in artikel 3 b) van de voornoemde wet van 11 december 1998 dat bepaalt dat: *“... de niet-geëigende aanwending schade kan toebrengen aan de vervulling van de opdrachten van de strijdkrachten;”* en dat in toepassing van het principe van *de need to know* zoals vastgelegd in artikel 8 van de voornoemde wet van 11 december 1998 *“Niemand (...) toegang (heeft) tot geclassificeerde informatie, documenten of gegevens, materieel, materialen of stoffen, tenzij hij houder is van een overeenstemmende veiligheidsmachtiging en voor zover de kennisname en de toegang noodzakelijk zijn voor de uitoefening van zijn functie of zijn opdracht, onverminderd de eigen bevoegdheden van de gerechtelijke overheden”*.

Het Vast Comité I is dus, bij wijze van besluit, van oordeel, dat door de weigering aan de klager om toegang te verlenen tot de geclassificeerde documenten, alhoewel deze houder is van een machtiging van het vereiste niveau, de ADIV de wetgeving inzake classificatie geëerbiedigd heeft en aldus geen inbreuk heeft gepleegd op de rechten die de Grondwet en de wet aan de personen verlenen.

Men moet evenwel hierbij benadrukken dat in de hypothese dat het Vast Comité I tot de omgekeerde conclusie zou gekomen zijn, zijnde een classificatie ten onrechte:

- deze conclusie de ADIV er niet toe zou verplicht hebben zijn classificatie te wijzigen (er bestaat inderdaad geen enkele wettelijke bepaling die op algemene wijze deze mogelijkheid creëert);
- dat het Vast Comité I aan de klager geen kennis zou hebben kunnen geven van de gecontesteerde en gewraakte geclassificeerde elementen.

Het lijkt dus ongetwijfeld nuttig een wettelijke oplossing te bedenken die moet toelaten eventuele misbruiken recht te zetten.

3. HET AMBTSHALVE TOEZENDEN VAN BEPAALDE DOCUMENTEN VAN DE INLICHTINGDIENSTEN AAN HET VAST COMITÉ I

Om het Vast Comité I toe te laten zijn toezicht uit te oefenen zijn de inlichtingendiensten ertoe gehouden om op eigen initiatief aan het Vast Comité I de reglementen, interne richtlijnen en op algemene wijze, alle documenten die de handelwijze van de leden van deze diensten regelen, toe te zenden (artikel 33, lid 2)

Deze bepaling vormt een centraal element in het parlementair controlesysteem dat werd ingesteld. Om deze reden onderlijnt het Vast Comité I in dit algemeen activiteitenverslag andermaal het belang van de tijdige en ambtshalve toezending van deze gegevens.

In dezelfde gedachtegang heeft het Vast Comité I bij herhaling het probleem gesteld van de richtlijnen afkomstig van het Ministerieel Comité voor Inlichting en Veiligheid en van het College voor Inlichting en Veiligheid, in de mate waarin deze richtlijnen niet expliciet door artikel 33 zijn voorzien.

In het algemeen activiteitenverslag van het jaar 2000 (blz. 1 en 2) uitte het Vast Comité I de mening dat het noodzakelijk was om te kunnen beschikken over deze richtlijnen om met kennis van zaken zijn opdracht van toezicht op de inlichtingendiensten te kunnen uitoefenen.

Hoewel dit verzoek geen enkel principieel bezwaar oproep, heeft het Vast Comité I tot nog toe zeer weinig informatie bekomen over het bestaan en de inhoud van deze richtlijnen aangezien de inlichtingendiensten van mening zijn dat deze documenten niet onder de toepassing vallen van art. 33.

Het Vast Comité I herinnert er trouwens aan dat het in zijn vorig algemeen activiteitenverslag 2001 een opsomming heeft gemaakt van de *“noodzakelijke gegevens waarover het Vast Comité I meent te moeten beschikken teneinde zijn opdracht doeltreffend te kunnen uitoefenen”* (blz. 206 e.v.).

Het Vast Comité I stelde voor om een nieuwe bepaling in te voegen in de wet van 30 november 1998 op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten die aan deze nood zou beantwoorden.

Het Vast Comité I herhaalt dit voorstel.

4. HET ADVIES VAN HET VAST COMITÉ I INZAKE VEILIGHEIDSINTERCEPTIES

Inzake de problematiek van de administratieve veiligheidsintercepties werd het advies van het Vast Comité I gevraagd zowel door de minister van Justitie als de minister van Landsverdediging in toepassing van art. 33, lid 7 van de organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten.

4.1. Het eerste advies van 4 september 2002 betrof het voorontwerp van wet betreffende de identificatie, de herkenning, de lokalisatie, de tap en de kennisname en het opnemen van private communicaties en telecommunicaties ten behoeve van de inlichtingendiensten.

Het Vast Comité I heeft er aan herinnerd dat het in zijn verslagen *“over de manier waarop de Belgische inlichtingendiensten reageren op het eventueel bestaan van een netwerk Echelon genaamd voor het onderscheppen van telecommunicaties in België”*, volgende aanbevelingen heeft geformuleerd:

- opdracht te geven aan de Belgische inlichtingendiensten om samen te werken inzake elke beschikbare informatie (van open bronnen of andere) aangaande elke bestaande dreiging van interceptie van communicaties die gericht is tegen België;
- aan de inlichtingendiensten de technische en menselijke middelen te verlenen die noodzakelijk zijn om deze opdracht te vervullen;
- wettelijk toegelaten technische middelen te verlenen, dit wil zeggen, een wettelijk kader te verstrekken ten einde op een selectieve en strikt gecontroleerde wijze opsporingen te verrichten en communicaties te onderscheppen en af te luisteren.

Het Vast Comité I stelt vast dat het voorontwerp voorgelegd ter beoordeling duidelijk tot doel heeft tegemoet te komen aan voornoemde aanbevelingen. Het kan dan ook niet anders dan dit principe goed te keuren.

Toch houdt het Vast Comité I er aan volgende opmerkingen te formuleren:

Artikel 12: de samenstelling van de commissie van intercepties van privé-communicatie en -telecommunicatie

Wat betreft de voorgestelde samenstelling van deze commissie, nl.:

- *“de voorzitter van de Senaat die de commissie voorziet of in geval van verhindering de door hem speciaal gemachtigde senator; die lid is van de Commissie belast met de begeleiding van het Vast Comité I;*
- *de voorzitter van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer of ingeval van verhindering de door hem speciaal gemachtigde persoon en*
- *de federale Procureur of in geval van verhindering de door hem speciaal gemachtigde federale magistraat.”*

Het Vast Comité I vraagt zich af of het vooraf associëren van de voorzitter van de Senaat aan de beslissing om over te gaan tot maatregelen inzake veiligheidsintercepties, maatregelen die per definitie vallen binnen de bevoegdheid van de organen van de uitvoerende macht, wel conform is aan het grondwettelijk principe van de scheiding der machten.

In verband hiermee, stelt het Vast Comité I zich vragen over de verenigbaarheid van de nieuwe functie die aan de voorzitter van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer wordt toegekend alsook aan de federale Procureur ten aanzien van de eerste functie van deze magistraten.

Artikel 13: de adviesprocedure

Bekommerd om de doeltreffendheid van de inlichtingendiensten en om de bescherming van de rechten van de personen, stelt het Vast Comité I zich ook vragen over de uitvoerbaarheid van de procedure voorgesteld in artikel 13 in het voorontwerp.

“Art.13-§1: De minister onderwerpt het voorstel van machtiging voor de bewakingsmaatregel bedoeld in artikel 5 aan een voorafgaand eensluidend advies van de commissie.

De commissie brengt haar advies uit binnen vijf dagen na ontvangst van het verzoek door haar voorzitter. Een advies dat niet binnen deze termijn wordt gegeven, wordt als gunstig beschouwd. De commissie beslist bij gewone meerderheid. Bij gelijkheid van stemmen, is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

§ 2 In geval van uiterste hoogdringendheid en wanneer elke vertraging die de beslissing oploopt de belangen bedoeld in de artikelen 7, 1° (en 11 § 1, 1°) van de organieke wet ernstig in het gedrang kan brengen, kan de bevoegde minister een machtiging tot een bewakingsmaatregel verlenen zonder voorafgaand eensluidend advies van de commissie voor een duur die de achtenveertig uur niet overschrijdt.

De machtiging vermeldt de redenen die de uiterste hoogdringendheid rechtvaardigen en wordt onmiddellijk overgemaakt aan de commissie. Zij neemt een einde indien de commissie geen eensluidend advies heeft uitgebracht binnen achtenveertig uur na de gemotiveerde beslissing.

De commissie beslist binnen achtenveertig uur. Een advies dat niet binnen de termijn wordt verleend, wordt als gunstig beschouwd.”

De talrijke taken in acht genomen, die verbonden zijn aan de hoge verantwoordelijkheid van de Voorzitter van de Senaat, van de Voorzitter van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en van de federale Procureur, vraagt het Vast Comité I zich af of de Commissie steeds in de mogelijkheid zal zijn om binnen de vijf dagen na ontvangst van de bewakingsaanvraag, uitspraak te doen.

Bestaat het risico dus niet dat het merendeel van de adviezen als gunstig gaat beschouwd worden omdat ze dikwijls niet binnen de voorziene termijn zullen worden verleend? Bestaat er geen gevaar dat de uitzondering, voorzien in § 2 van artikel 13 in geval van uiterste hoogdringendheid de vaste regel zal worden?

Artikel 14: de macht van het controleorgaan tijdens de uitvoering van de maatregelen

Gevolg gevend aan een verzoek om advies dat de minister van Landsverdediging aan het Vast Comité I heeft gericht inzake het voorontwerp van wet tot wijziging van de artikelen 42 en 44 van de organieke wet van 30 november 1998 op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, heeft het Vast Comité I voorgesteld het advies van de Raad van State te volgen en een beslissingsmacht aan het beroepsorgaan (te weten het Vast Comité I) toe te kennen, wanneer tijdens dit toezicht zou blijken dat voorwaarden van de gecontroleerde intercepties manifest niet overeenstemmen met de wettelijke bepalingen en/of met de toelating gegeven door de “Chef Defensie”.

Daarom wordt in het voorontwerp, ingediend door de minister van Landsverdediging, voorgesteld een nieuw artikel 44ter toe te voegen aan de organieke wet van 30 november 1998 tot regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten dat luidt als volgt:

“Art. 44ter - In het kader van intercepties van communicaties door de ADIV van de Strijdkrachten heeft het Vast Comité I, onverminderd de andere bevoegdheden die aan het Comité I werden toegekend door de wet van 18 juli 1991, het recht om de aan de gang zijnde intercepties te doen stoppen als blijkt dat voorwaarden ervan de wettelijke bepalingen en/of de toelating vernoemd in artikel 44bis, 2de alinea, niet eerbiedigen.

Deze beslissing die met omstandige redenen moet omkleed zijn wordt betekend aan de Chef van de ADIV en aan de minister van Landsverdediging.”

In analogie met deze tekst, stelt het Vast Comité I voor volgende alinea bij te voegen na de eerste alinea van art. 14:¹⁶

16

“Onverminderd de andere bevoegdheden die aan het Comité I werden toegekend door de organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten, heeft het Vast Comité van toezicht op de inlichtingendiensten het recht om de aan de gang zijnde intercepties te doen stoppen als blijkt dat voorwaarden ervan de wettelijke bepalingen van voornoemde wet niet eerbiedigen. Het Vast Comité I omkleedt deze beslissing met omstandige redenen en betekent ze aan het hoofd van de dienst alsook aan de minister”.

In de eerste alinea van dit artikel 14 stelt het Vast Comité I ook voor om de woorden ‘zonder verwijl’ toe te voegen na de woorden ‘door het diensthoofd’.

De alinea luidt bijgevolg als volgt: *“De maatregelen uitgevoerd overeenkomstig de artikelen 3 tot 5 worden door het diensthoofd, zonder verwijl, ter kennis gebracht aan het Vast Comité van toezicht op de inlichtingendiensten”.*

4.2. Het tweede advies dat werd toegezonden aan de minister van Landsverdediging op 3 juni 2002 betrof een voorontwerp van wet tot wijziging van sommige bepalingen van de organieke wet op de inlichtingendiensten.

Deze wijziging had tot doel een uitzondering toe te laten ten gunste van de ADIV waarbij deze dienst zou worden toegelaten om intercepties uit te oefenen van *“elke vorm van communicatie vanuit het buitenland”* met militaire bestemming alsook voor *“om redenen van veiligheid en bescherming van onze strijdkrachten en deze van onze bondgenoten tijdens opdrachten in het buitenland en van onze landgenoten in het buitenland”*.

Het advies van het Vast Comité I dat gevraagd werd door de minister van Landsverdediging in voornoemde context, beperkte zich tot de nieuwe opdracht van toezicht die in gebeurlijk geval zou worden toegekend aan het Vast Comité I in het geval van toepassing van deze interceptie door de ADIV.

Wat het probleem betreft van de administratieve intercepties in zijn totaliteit, heeft het Vast Comité I inderdaad bij herhaling op algemene wijze aanbevolen dat de toepassing van deze technieken aan de twee Belgische inlichtingendiensten zou worden toegelaten mits een strikte controle.

Het Vast Comité I heeft trouwens een werkdocument opgesteld over de voorwaarden van toekenning aan de Veiligheid van de Staat en de ADIV van een eventuele toelating om over te gaan tot veiligheidsintercepties.

Dit document werd gepubliceerd in het jaarlijks activiteitenverslag van 2001 van het Vast Comité I (blz. 221).

Nog ingevolge dit advies werd de voorzitter van het Vast Comité I op 5 november 2002 door de Commissie Landsverdediging van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in gesloten zitting gehoord.

5. DE VERGADERINGEN VAN HET VAST COMITÉ I MET DE PERMANENTE BEGELEIDINGSCOMMISSIE VAN DE SENAAT

Artikel 66bis, § 4, van de wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten bepaalt dat “*elke commissie minstens éénmaal per kwartaal met de voorzitter of de leden van het Vast Comité vergadert...*”.

In de loop van de afgelopen referentieperiode heeft de senatorie Begeleidingscommissie van het Vast Comité I zich niet minder dan 21 keer in vergadering onderhouden met de leden van het Vast Comité I.

Deze verhoogde frequentie van vergaderingen is een duidelijk teken dat het parlementair controlemechanisme op de inlichtingendiensten dat door de wetgever werd ingesteld in 1991, een steeds belangrijker plaats inneemt zowel op het niveau van de bescherming van de rechten en vrijheden van de burgers als op het niveau van de betrachting van een grote doeltreffendheid van deze diensten.

Evenwel herinnert het Vast Comité I er hierbij aan dat momenteel enkel de leden en de personeelsleden van het Vast Comité I over een veiligheidsmachtiging van het niveau “ZEER GEHEIM” beschikken, afgeleverd bij toepassing van de wet van 11 december 1998 betreffende de classificatie en de veiligheidsmachtigingen.

Wanneer de leden van het Vast Comité I verslag uitbrengen aan de Begeleidingscommissies kunnen zij dus momenteel geen geclassificeerde gegevens die zij hebben ingewonnen in het kader van hun toezichtonderzoeken, doorgeven zonder zich bloot te stellen aan strafmaatregelen.

6. DEELNAME VAN HET VAST COMITÉ I AAN COLLOQUIA EN CONFERENTIES

In de loop van 2002 hebben leden van het Vast Comité I, van zijn Dienst Enquêtes en van zijn administratief personeel deelgenomen aan volgende werkvergaderingen, seminaries, conferenties en colloquia:

14 - 18 januari	Groep ESIEE - Parijs Colloquium “ <i>Sécurité de l’information et management des risques</i> ”
8 maart	Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie/Defensiestudiecentrum - Brussel Symposium “ <i>De Europese veiligheids- en defensiepolitiek</i> ”
7 - 8 mei	Katholieke Universiteit - Leuven Conferentie “ <i>Legal Instruments in the fight against international terrorism</i> ”
13 -14 mei	Intelligence and Security Committee - Londen Conferentie “ <i>International Intelligence Review Agencies</i> ”
24 mei	CERAM SOPHIA-ANTIPOLIS / IHESI - Nice Seminarie “ <i>Intelligence Economique et management des Ressources Humaines</i> ”
20 juni	JuriTIC - Faculté de Droit - Université de Namur /CRID Opleiding - Module 1 - “ <i>Introduction générale au future cadre réglementaire européen des communications électroniques</i> ”

26 augustus	Senaat - Commissie Binnenlandse Zaken - Brussel Seminarie "Lijsten van terroristische organisaties vastgesteld door de Europese Raad van december 2001 en juni 2002"
29 september - 4 oktober	Vast Comité van Toezicht op de Politiediensten - Brussel Colloquium "Ethics, Policing and Corruption"
15 oktober	Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie/Defensiestudiecentrum - Brussel Conferentie "De strategie van een grote onderneming"
17 - 18 oktober	EuFIS 2002 Open Source - Brussel Conferentie "Open source Seminar"
22 oktober	Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie/Defensiestudiecentrum - Brussel Conferentie "De Islam en de conflicten in het Midden-Oosten"
24 - 25 oktober	Ecoles supérieure des Affaires - Lille "3èmes Journées Internationales de l'Intelligence Economiques et Stratégique"
29 oktober	Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie/Defensiestudiecentrum - Brussel Conferentie "Relaties EU- Oekraïne"
15 - 16 november	Nederlands Defensie College IDL /NISA - Den Haag Conferentie "Peacekeeping and Intelligence"
18 november	Parlement - Benelux - Brussel Hoorzitting
18 november	Liga voor de Rechten van de Mens - Brussel Colloquium "Wordt de Europese 'ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid' een politiestaat?"
22 november	Instituut van Forensische Auditoren (IFA), VZW - Brussel Congres "Publiek-private samenwerking binnen het domein van de forensische audit"
25- 26 november	Friedrich Ebert Stiftung - Berlijn Conferentie "Transnationaler Terrorismus Erscheinungsformen, Ursachen, Gegenstrategien"
29 november	Université de Mons-Hainaut / ESISC - Mons Seminarie "La sécurité de l'information & l'espionage économique"
3 december	Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie/Defensiestudiecentrum / KU Leuven - Brussel Symposium "De massavernietigingswapens"
10 december	SCIP France - Parijs Studiedag "Les outils avancés de veille sur Internet"

17 december

Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie/Defensiestudiecentrum - Brussel
Conferentie "Het Belgisch Afrika-beleid"

- 1 Belgisch Staatsblad van 7 mei 1999 – p. 15752-15758)
- 2 Artikelen 35 en 36 van de organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingen diensten - Artikelen 79 en 80 van het huishoudelijk reglement van het Vast Comité I - B.S. 7 september 1994
- 3 Senaat – Handelingen – plenaire zittingen (2-234) – 17 oktober 2002.
- 4 Verslag van de heer Coveliers (Kamer) en van de heer Vandenberghe (Senaat) – Doc 50-1434/001 (K) /2-867/1 (S) – 10 oktober 2001 (zitting 2001-2002).
- 5 Artikel 48 § 3 van de organieke wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op de politie- en inlichtingendiensten.
- 6 David Isenberg, “Regulated Private Military Firms have a role”, Defense News, 11-17 maart 2002, p. 13.
- 7 Jaarlijks activiteitenverslag 2001, blz. 89-150.
- 8 Alhoewel we vandaag de term “ANDERS-GLOBALISTEN” gebruiken, behoudt het Vast Comité I de term “ANTI-GLOBALISTEN” aangezien die term gebruikt wordt door de inlichtingendiensten.
- 9 Art. 8: “Voor de toepassing van artikel 7 wordt verstaan onder: ...g) inmenging: de poging om met ongeoorloofde, bedrieglijke of clandestiene middelen beslissingsprocessen te beïnvloeden...”
- 10 Zie eveneens het activiteitenverslag 2001 van het Vast Comité I, p. 151 e.v.: “Verslag van het onderzoek naar de wijze waarop de Veiligheid van de Staat de opvolging heeft verzekerd van het Islamitisch slachthuis van Gembloers”.
- 11 Het Vast Comité I is evenwel van mening dat dergelijke protocols enkel te overwegen zijn na overleg met de parlementaire begeleidingscommissies en de goedkeuring hiervan door deze laatste.
- 12 Zie algemeen activiteitenverslag 2001, p. 4 en 5.
- 13 Cf. akkoord van de Administrateur-generaal Van Lijsebeth d.d. 7 april 1995.
- 14 - artikel 6 van het beheerscontract van 14 augustus 1998 tussen de Belgische Staat en BIAC
- de artikelen 6,7,8 en 9 van het K.B. van 3 mei 1991 houdende de regeling van de veiligheid van de burgerluchtvaart
- de richtlijnen van de minister van Binnenlandse zaken van 10 februari 1971 met het oog op het nemen van preventieve maatregelen in het kader van de strijd tegen de luchtpiraterij
- de beslissing van 29 juni 1973 van het Nationaal Comité voor de veiligheid van de burgerluchtvaart (NAVECO)

- de Conventie van 23 september 1971 zoals goedgekeurd door de wet van 20 juli 1976 tot de bestrijding van wederrechtelijke gedragingen tegen de veiligheid van de burgerluchtvaart

Art. 7.: “De Veiligheid van de Staat heeft als opdracht:

¹⁵ 2° het uitvoeren van de veiligheidsonderzoeken die haar overeenkomstig de richtlijnen van het Ministerieel Comité worden toevertrouwd.”

Art. 14 – 1ste alinea : “de maatregelen uitgevoerd overeenkomstig de artikelen 3 tot 5 worden door het diensthoofd ter kennis gebracht aan het Vast Comité van toezicht op de inlichtingendiensten”.

¹⁶

Deel II

D E E L 2

Het Vast Comité I als beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen

(Wet van 11 december 1998 tot oprichting van een beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen)

Sinds de inwerkingtreding op 1 juni 2000 van de wet van 11 december 1998 tot oprichting van een beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen kreeg het Vast Comité I er een belangrijke bevoegdheid bij.

Het moet, vanaf deze datum, als beroepsinstantie tussenkomen tegen beslissingen van de veiligheidsoverheden waarbij een veiligheidsmachtiging werd geweigerd of ingetrokken of waarbij deze overheid naliet om binnen de wettelijke termijn een beslissing te nemen inzake toekenning of weigering van een dergelijke veiligheidsmachtiging.

In het activiteitenverslag 2000 werd deze bevoegdheid reeds toegelicht (p. 17-25). Het huidige rapport heeft tot doel om, tweeëneenhalf jaar na de inwerkingtreding van de wet, aan de hand van een aantal cijfergegevens de belangrijkste tendensen weer te geven.

17 **1. AANTAL BEROEPEN**¹⁷

	Aantal beroepen	Tweede semester 2000	2001	2002	Totaal
18	Aantal	19	17 ¹⁸	17	53

De trend van een stijging van de beroepen die zich aftekende gedurende de eerste zeven maanden van 2000, zette duidelijk niet door. De vrees die het Vast Comité I in haar activiteitenverslag 2000 uitte, nl. een constante stijging aan dossiers, werd dus niet bewaarheid. De tijdens de voorbereidende werken van de wet van 1998 vooropgestelde raming van een twintigtal beroepen per jaar werd bevestigd.

Dit kan verrassend lijken als men er rekening mee houdt dat er jaarlijks duizenden machtigingsaanvragen worden behandeld en de uitkomst hiervan rechtstreeks de werksituatie van personen beïnvloedt: de weigering of intrekking van een machtiging van het aangevraagd niveau kan, inderdaad, werkverlies of meestal het verlies van een (inhoudelijke en/of pecuniaire) interessante betrekking betekenen.

Het laag aantal beroepen is eveneens verrassend als men beschouwt dat de beslissingen van de veiligheidsoverheden op een beperkte wijze gemotiveerd zijn, dat de betrokkene geen recht tot inzage krijgt in het dossier van het veiligheidsonderzoek en dat hij in vele gevallen zelfs niet wordt gehoord. Men had dus kunnen verwachten dat een weigering of een intrekking in die omstandigheden sneller aanleiding zou geven tot het indienen van een beroep.

Het Vast Comité I is echter niet in staat om op dit ogenblik besluiten te trekken over het laag jaarlijks aantal beroepen omdat het niet beschikt over globale statistieken inzake het totaal aantal veiligheidsonderzoeken en het aantal beslissingen tot weigering of intrekking van de veiligheidsmachtiging.

2. WIE TEKENT BEROEP AAN?

Gelet op het feit dat het overgrote deel van de toegekende machtigingen wordt uitgereikt aan leden van de strijdkrachten, is het niet verwonderlijk dat zij goed zijn voor meer dan 70 % van de verzoeken.

De andere verzoekers zijn (kandidaat)ambtenaren (stagiars, contractueel of statutair) van bijvoorbeeld de Federale Overheidsdienst Justitie, het ministerie van Landsverdediging of de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken of particulieren van privé-ondernemingen die werkzaam zijn in of voor 'gevoelige sectoren'.

Tot op heden stelde geen enkele rechtspersoon beroep in bij het Vast Comité I.

Statuut betrokkene	Tweede semester			Totaal
	2000	2001	2002	
Ambtenaar	0	2	6	8
Militair	17	12	9	38
Particulier	2	3	2	7
Rechtspersoon	0	0	0	0
Totaal	19	17	17	53

Indien we de verzoekers opdelen naar taalrol vallen er geen opmerkelijke verschillen te noteren.

Taalrol	Tweede semester			Totaal
	2000	2001	2002	
Nederlandstalig	11	5	8	24
Franstalig	8	12	9	29
Totaal	19	17	17	53

3. VOORWERP VAN HET BEROEP

Het voorwerp van het beroep geeft twee soorten informatie:

- het type van beslissing genomen door de bevoegde veiligheidsoverheden en,
- het niveau van de machtiging dat de verzoeker nastreeft.

Beslissing overheden	Tweede semester 2000	2001	2002	Totaal
Weigering	16	8	10	34
Intrekking	3	6	3	12
Overschrijding termijn	0	1	2	3
Beperkte toekenning	0	2	2	4
Totaal	19	17	17	53

In het merendeel van de gevallen kwamen de verzoekers op tegen een beslissing waarbij hun veiligheidsmachtiging werd geweigerd. In iets meer dan twintig percent van de gevallen betrof het een dossier waarbij de eerder toegekende veiligheidsmachtiging werd ingetrokken. In drie dossiers overschreden de veiligheidsoverheden de wettelijke toegestane termijn om uitspraak te doen.

Interessant zijn ook de vier beslissingen waarbij het Vast Comité I zich bevoegd heeft verklaard voor beroepen waarbij de gevraagde machtiging weliswaar werd toegekend maar waarbij de duur van de machtiging beperkt werd in de tijd t.a.v. de wettelijk voorziene duur van 5 jaar.

Ook al maakt de wet niet expliciet melding van deze mogelijkheid, het Vast Comité I oordeelde dat een verzoeker voldoende belang heeft om dergelijke beslissingen aan te vechten. Dit werd geïnterpreteerd als een (gedeeltelijke) weigering om de machtiging toe te kennen voor de wettelijke voorziene duur.

Niveau machtiging	Tweede semester 2000	2001	2002	Totaal
Vertrouwelijk	6	4	6	16
Geheim	11	7	4	22
Zeer geheim	2	6	7	15
Totaal	19	17	17	53

Zonder de globale gegevens over het door de veiligheidsoverheden toegekende aantal veiligheidsmachtigingen en hun niveau, kan bij deze tabel weinig commentaar gegeven worden.

4. VOORBEREIDENDE BESLISSINGEN

Vooraleer tot de eigenlijke beslissing over te gaan, biedt artikel 5 van de wet het Vast Comité I of haar voorzitter de mogelijkheid om zich een aantal bijkomende documenten of inlichtingen te laten meedelen of zelfs om, onder bepaalde voorwaarden voorzien in de wet, bepaalde gegevens, geclassificeerd als "geheim", te verwijderen uit het dossier dat de betrokkene mag inzien.

Vorbereidende beslissing	Tweede semester 2000	2001	2002	Totaal
Volledig dossier opvragen ⁽¹⁾	19	17	17	53
Aanvullende informatie ⁽²⁾	2	4	0	6
Horen lid inlichtingendienst ⁽³⁾	0	0	0	0
Beslissing voorzitter ⁽³⁾	0	0	0	0
Informatie uit dossier halen ⁽⁴⁾	3	8	5	16
Inlichtingen van buitenlandse diensten	0	0	0	0

⁽¹⁾ Het Vast Comité I beschikt over de mogelijkheid het gehele onderzoeksdossier bij de veiligheids-overheden op te vragen (art. 5, § 2, lid 1, eerste zin, wet van 11 december 1998). Aangezien dit dossier meer gegevens bevat dan het onderzoeksverslag alleen, wordt dit verzoek systematisch gedaan.

⁽²⁾ Daarnaast heeft het Vast Comité I de mogelijkheid om tijdens de procedure aanvullende informatie die zij nuttig acht, op te vragen (art. 5, § 2, lid 1, tweede zin, wet van 11 december 1998). Van deze mogelijk wordt uitermate zelden gebruik gemaakt. Tot op heden werden slechts vier verschillende aanvragen in die zin gericht (een verzoek had immers betrekking op drie dossiers die nauw met elkaar verbonden waren).

De reden voor dit beperkt gebruik ligt zeker niet in het feit dat de dossiers van de veiligheidsoverheden steeds volledig en duidelijk zijn. Het Vast Comité I maakt in haar beslissingen trouwens frequent gebruik van de mogelijkheid om de veiligheidsoverheden te verplichten bijkomend onderzoek te doen en hun beslissing te herzien (zie verder onder punt 7). De reden dat er geen bijkomende informatie gevraagd wordt tijdens de beroepsprocedure zelf, moet eerder gezocht worden in het feit dat de wettelijke termijnen te kort zijn. Het beroepsorgaan moet zich immers binnen zestig dagen na het indienen van het beroep uitspreken.

Deze termijn zal doorgaans te kort zijn. Het gebeurt immers vaak dat een concrete vraag om bijkomende informatie aan de oppervlakte komt, wanneer reeds een groot deel van de termijn waarover het Vast Comité I beschikt, verlopen is.

⁽³⁾ Het Vast Comité I kan beslissen de leden van de inlichtingendiensten die aan het veiligheids-onderzoek hebben meegewerkt, te horen (art. 5, § 2, lid 2, wet van 11 december 1998). Van deze mogelijkheid werd tot op heden geen gebruik gemaakt. De situatie waarbij de voorzitter van het Vast Comité I moet beslissen of het lid van de inlichtingendienst bepaalde gegevens geheim mag houden (art. 5, § 2, lid 4 van de wet van 11 december 1998), deed zich dan ook nog niet voor.

⁽⁴⁾ Wat wel voorkomt, is het weren van bepaalde informatie uit het dossier dat uiteindelijk aan de verzoeker ter inzage zal worden voorgelegd. Dit gebeurde in 16 gevallen. Dit is de helft van de gevallen waarin de verzoeker zijn dossier heeft ingezien. Het Vast Comité I kan hiertoe beslissen indien de betrokken inlichtingendienst hierom verzoekt (art. 5, § 3, lid 1, wet van 11 december 1998). Indien het informatie betreft die afkomstig is van een buitenlandse inlichtingendienst is het echter niet het Vast Comité I maar de inlichtingendienst zelf die deze beslissing neemt (art. 5, § 3, lid 2, wet van 11 december 1998). Dit is een aspect van de toepassing van de zgn. 'derdenregel'. In geen enkel dossier werd dergelijke beslissing genomen.

Het feit dat bepaalde stukken uit de dossiers worden verwijderd vóór de inzage, zou in principe problemen kunnen opleveren vanuit het oogpunt van de rechten van verdediging en vanuit de eisen van een fair trial. Het beroepsorgaan moet zich inderdaad in die gevallen uitspreken over elementen waarvan de betrokkene het bestaan niet afweet. Anderzijds zal in de motieven van de beslissing hierover geen spoor te vinden zijn.

Deze vaststelling moet echter op dubbele wijze worden genuanceerd.

Eenzijds is het zo dat de tot nu toe gecensureerde gegevens meestal van weinig of geen invloed hadden voor wat betreft de verdediging van de betrokkene (bbv. omdat het slechts de code of naam van het lid van de inlichtingendienst betrof die het verslag opstelde, omdat de beslissing van het Vast Comité I perfect gebaseerd kon worden door de informatie die wel beschikbaar was gebleven in het dossier of eenvoudigweg omdat de machtiging na de beroepsprocedure werd toegekend bij beslissing van het Vast Comité I).

Anderzijds is het zo dat het Vast Comité I zich perfect bewust is van de gevaren die het gebruik van informatie die niet aan tegenspraak onderworpen is, met zich kan brengen. Het geeft bijgevolg bij de exploitatie van deze informatie altijd blijk van de grootste omzichtigheid.

5. RECHTEN VAN VERDEDIGING

In meer dan tweederde van de gevallen heeft de betrokkene (en/of zijn advocaat) het dossier ingekeken en zich aangemeld voor het verhoor. Alhoewel de klager niet verplicht is zijn dossier in te kijken en aan het verhoor deel te nemen, kan het zowel voor de klager als voor het beroepsorgaan uitermate relevante bijkomende informatie verschaffen.

Ook het bijbrengen van bepaalde stukken die niet in het dossier van de inlichtingendiensten voorkomen (bv. gunstige evaluaties van de werkgever, kopies van veroordelingen,...), kan van groot belang zijn voor de besluitvorming door het beroepsorgaan.

Rechten van verdediging	juni 2000	2001	2002	Totaal
Dossierinzage	9	13	10	32
Hoorplicht van de klager door het Comité I	11	13	13	37

6. TERMIJN VAN DE PROCEDURE

Het Vast Comité I stelt alles in het werk om de voorgeschreven termijn van 60 dagen, tussen de aanhangigmaking van het beroep en het nemen van de beslissing, te respecteren. Slechts in twee gevallen lukte dit niet. Het betreft echter geen termijn van verval die als sanctie bbv. de toekenning van de machtiging met zich zou brengen.

19 7. AARD EN MOTIVERING VAN DE BESLISSING¹⁹

In 2002 trof het Vast Comité I 15 beslissingen. Op 31 december 2002, heeft het in totaal 46 beslissingen genomen. In drie gevallen deed de verzoeker op eigen initiatief afstand van zijn beroep, omdat de veiligheidsoverheid ondertussen een voor de verzoeker bevredigende beslissing had genomen.

Aard beslissing	Tweede semester 2000	2001	2002	Totaal
Onontvankelijk	1	0	0	1
Onbevoegd	2	0	0	2
Zonder voorwerp	0	1	1	2
Gegronnd	1	3	3	7
Ongegrond	5	8	6	19
Bijkomend onderzoek	3	7	5	15
Totaal aantal beslissingen	12	19	15	46
Afstand van geding door betrokkene	0	1	3	4

Eenmaal verklaarde het Vast Comité I het beroep onontvankelijk wegens het laattijdig indienen ervan; tweemaal verklaarde zij zich onbevoegd. In twee gevallen stelde het Vast Comité I vast dat het beroep ontvankelijk maar zonder voorwerp was aangezien de veiligheidsoverheden ondertussen een nieuwe beslissing hadden genomen.

Wat betreft de beslissingen waar het Vast Comité I zich uitspreekt over de grond van de zaak, zien we in bijna de helft van de gevallen een afwijzing van het verzoek (19), terwijl slechts één zesde van de verzoekers het gelijk aan zijn kant krijgt (7). Voor de resterende beslissingen (15) werden nieuwe bijkomende onderzoeksdaden gevraagd aan de veiligheidsoverheid vooraleer zijn beslissing te herzien.

Zeven van deze dossiers hebben uiteindelijk geleid tot een gunstige beslissing tot toekenning van de machtiging (zie hieronder). Uiteindelijk kunnen we dus stellen dat, na tussenkomst van het Vast Comité I als beroepsorgaan, één derde van de dossiers waarvoor het Vast Comité I bevoegd was tot een gunstige beslissing voor de verzoeker hebben geleid.

Met welke elementen houdt het Vast Comité I rekening bij het toekennen of afwijzen van een machtiging?

De beoordeling ten gronde door het beroepsorgaan is een pure feitenkwestie. Het is dan ook onmogelijk om op basis van duidelijk afgebakende criteria vooraf met zekerheid uit te maken of een persoon kans maakt om een eerder ongunstige beslissing om te buigen.

Uiteraard houdt het Vast Comité I rekening met de eventuele opgelopen strafrechtelijke veroordelingen. Deze vormen quasi automatisch een negatief beoordelingselement, tenzij het lichte feiten betreft of deze geen gevolg hebben voor de huidige betrouwbaarheid van de eiser. Maar niet alleen een in kracht van gewijsde gegane veroordeling zal een rol spelen.

Een hangende gerechtelijke zaak, een onderzoek of zelfs een klacht kan volstaan om de beslissing negatief te beïnvloeden als er andere negatieve privé elementen kunnen worden weerhouden. Hetzelfde geldt voor een beslissing inzake “buitenvervolginstelling” of een “vrijspraak”: het Vast Comité I zal nagaan wat de reden hiervan was.

Voorts zijn er uiteraard de andere ‘klassiekers’: alcohol- en druggebruik, de financiële toestand, de stabiliteit van de gezinssituatie, de slechte relaties binnen de werkomgeving, het sociaal ‘problemenmilieu’. De eventueel extremistische opvattingen die de betrokkene er op nahoudt en/of zijn deelname aan dergelijke bewegingen, zullen mee in rekening worden gebracht.

Het betreft m.a.w. alle elementen die de aanvrager in een toestand plaatsen die kunnen doen vrezen dat hij het verhoogde vertrouwen dat de overheid in hem moet kunnen stellen, zal beschamen.

Tot slot, wat de mogelijkheid betreft voor het Vast Comité I om bijkomend onderzoek en een nieuwe beslissing van de veiligheidsoverheden te vorderen, dient er onderlijnd te worden dat de beslissing van het beroepsorgaan een eindbeslissing is, maar niet noodzakelijkerwijze einde aan het geschil maakt.

Het Vast Comité I nodigt de veiligheidsoverheden uit om bepaalde zaken uit het dossier verder te onderzoeken en eist dat op basis van de nieuwe bijkomende elementen een nieuwe beslissing wordt getroffen binnen een vooraf bepaalde termijn. De veiligheidsoverheden blijven echter vrij de machtiging al dan niet te verlenen. Tegen een nieuwe weigering (of tegen een gedeeltelijke toekenning) staat dus opnieuw beroep open.

Van deze bevoegdheid om bijkomende onderzoeksdaden te vragen, maakt het beroepsorgaan doorgaans gebruik indien ze twijfels heeft omtrent de waarachtigheid van de feiten die voor de veiligheidsoverheden beslissend waren om de machtiging te weigeren. Die twijfel ontstaat doorgaans na het horen van de betrokkene door het Vast Comité I.

De klager kan de feiten inderdaad weerleggen of minstens in een andere context plaatsen. Het Vast Comité I zal ook sneller geneigd zijn om bijkomend onderzoek te vorderen indien de betwiste feiten vrij gemakkelijk verifieerbaar zijn (bbv. na consultatie van dossiers van politie of gerecht).

In het kader van deze bevoegdheid vraagt het Vast Comité I de veiligheidsoverheden doorgaans zeer precieze onderzoeksopdrachten. Het opnieuw horen van de betrokkene is daar dikwijls één van.

Wat is nu tenslotte het lot van de dossiers waarin het Vast Comité I bijkomend onderzoek en een herziening van de initiële beslissing eiste?

Beslissing veiligheidsoverheden na bijkomend onderzoek	Totaal
Behoud eerdere beslissing	5
Gedeeltelijke wijziging van de beslissing	2
Volledige wijziging van de beslissing	5
Beslissing nog niet meegedeeld	2
Beslissing betrekking op 2003	1

In twee gevallen heeft de eiser beroep aangetekend tegen de nieuwe beslissing. De twee beroepen werden ongegrond verklaard.

¹⁷ De telling van het aantal beroepen werd gedaan in functie van het jaar waarin het beroep werd aanhangig gemaakt. De telling stopt op 31 december 2002. Sommige personen stelden twee of meer beroepen in. Die procedures werden als afzonderlijke beroepen behandeld. Gedacht wordt bv. aan de volgende situatie: een machtiging wordt geweigerd en de betrokkene tekent beroep aan; het Vast Comité I vraagt de veiligheidsoverheid bijkomende inlichtingen in te winnen en desgevallend haar beslissing te herzien; de overheid wijzigt haar beslissing echter niet en de betrokkene tekent opnieuw beroep aan

¹⁸ Eén beroep is niet meegeteld: betrokkene kreeg na de beslissing van het Vast Comité I om een bijkomend onderzoek te verrichten toch zijn machtiging. Hij werd hiervan echter niet verwittigd en tekent opnieuw beroep aan op basis van artikel 10, § 3, van de wet

¹⁹ Het aantal beroepen en het aantal beslissingen komen niet noodzakelijk overeen. In deze tabel worden enkel de beslissingen uitgebracht voor 31 december 2002 in aanmerking genomen.

Deel III

Samenstelling en werking van het Vast Comité I

1. SAMENSTELLING

In het afgelopen werkingsjaar onderging de samenstelling van het Vast Comité I in al zijn geledingen weinig veranderingen.

Het Vast Comité I zelf bestaat nog steeds uit de volgende leden:

- de heer Jean-Claude Delepière, Voorzitter;
- de heer Gérald Vande Walle, Raadsheer;
- de heer Walter De Smedt, Raadsheer.

Zij legden alle drie op 19 september 2001 de eed af in de handen van de voorzitter van de Senaat. Hun mandaat duurt vijf jaar.

De plaatsvervangende voorzitter/leden bleven ook ongewijzigd zijnde respectievelijk:

- de heer Jean-Louis Prignon (Federaal Magistraat en plaatsvervangend voorzitter),
- de heer Etienne Marique (Voorzitter van de Kansspelencommissie) en
- de heer Peter De Smedt (Substituut van de procureur des Konings te Gent).

Sinds de oprichting van het Vast Comité I wordt het bijgestaan door de heer Wouter De Ridder als griffier.

De Dienst Enquêtes onderging evenmin grote wijzigingen en bestaat dus nog steeds uit vijf leden, waaronder ook het hoofd van de dienst.

Wel ging één lid, een gedetacheerd lid van de Rijkswacht, verdiend met pensioen. De vacante functie werd ingenomen door een gedetacheerd lid van de Federale Politie.

De Dienst Enquêtes staat onder de leiding van de heer Paul vander Straeten, parketmagistraat met verlof. Met ingang van 1 januari 2003 werd het mandaat van de heer vander Straeten voor een termijn van vijf jaar verlengd.

De andere leden zijn gedetacheerd vanuit de Veiligheid van de Staat en de ADIV.

Voor het jaar 2003 keurde het Parlement de bijkomende aanwerving goed van één lid van de Dienst Enquêtes. Deze functie zal in 2003 worden ingevuld.

De administratie van het Vast Comité I werd op het einde van het jaar aangevuld door de selectie van een jurist die begin 2003 in dienst trad.

Verder bestaat het personeel nog steeds uit:

- één documentaliste,
- één boekhouder,
- twee secretaresses,
- één bediende,
- één bode,
- één receptioniste ;
- twee chauffeurs/logistieke medewerkers.

Het Parlement keurde in 2002 eveneens de versterking van de administratie goed door de aanwerving van één bediende. Ook deze aanwerving moet nog plaatsvinden.

2. ACTIVITEITEN

De belangrijkste opdrachten van het Vast Comité I, die in dit rapport werden opgenomen bij wijze van samenvatting van de belangrijkste toezichtonderzoeken en bij wijze van een evaluatie van zijn activiteit als beroepsorgaan inzake veiligheidsmachtigingen, zouden nooit kunnen plaatsvinden zonder een stevige reglementaire, administratieve, logistieke en budgettaire onderbouw.

Als instelling die onafhankelijk van de uitvoerende macht werkt, moet het Vast Comité I zelf instaan voor personeel, uitgaven, interne werking...

Gelukkig kan het Vast Comité I rekenen op de beoordeling van de Wetgevende Kamers en het advies en de medewerking van de administratie van de Kamer en de Senaat, het Rekenhof en van vele departementen en van de politie- en veiligheidsdiensten.

Vermeldenswaard is dat de Kamer van Volksvertegenwoordigers in 2002 het nieuwe statuut van het administratief personeel van de Vaste Comités P en I goedkeurde. Dit specifiek statuut, grotendeels geïnspireerd op dat van het personeel van het Rekenhof, vervangt het vroegere, uiterst summiere statuut dat bij de start van de Comités P en I werd ingevoerd.

In 2002 werd eveneens de hervorming van het statuut van de leden van de diensten enquêtes van de beide Comités aangepakt met de bedoeling dit statuut in de loop van 2003 aan de Kamer voor te leggen.

Deze werkzaamheden die behoorlijk complex zijn voor -in verhouding - een beperkt personeelsbestand, zijn noodzakelijke inspanningen, ook van het Parlement, die de onafhankelijkheid en de specificiteit van de Comités P en I moeten gestalte geven.

In 2002 werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers ook nog het reglement van de sociale diensten van de beide Vast Comités P en I goedgekeurd waardoor de ingeschreven kredieten voor dit doel voor het eerst konden benut worden.

Beide Comités hebben ook de intentie om zo snel mogelijk een nieuw ontwerp van huishoudelijk reglement dat de werking van de Comités concreet vastlegt, aan het Parlement voor te leggen. Deze aanpassing is nodig door de evolutie van de werking en de groei van beide Comités maar zeker ook om de intussen ingevoerde wetwijzigingen (bbv. gewijzigde samenstelling en opdracht als beroepsorgaan) te kunnen invoegen.

Ook kan hier vermeld worden dat de omslachtige procedure voor het verkrijgen van toegang tot het Rijksregister in 2002 werd goedgekeurd. (K.B. 30 september 2002 - B.S. van 7 december 2002.) De werkelijke verbinding zou in de loop van dit jaar tot stand moeten worden gebracht.

Tot slot en voor zover nog niet gekend kan hier gewezen worden op het opstarten van een webstek van het Vast Comité I.

Deze website is vooreerst bedoeld als voorstelling van het Vast Comité I. Aan deze presentatie worden de eerder gepubliceerde jaarverslagen van het Vast Comité I gekoppeld.

Zoals gebruikelijk is er ook de mogelijkheid om via dit kanaal contact te nemen met het Vast Comité I. Het Vast Comité I opteerde evenwel (nog) niet voor een gedigitaliseerde invoering van klachten, aangiften of beroepen. Dit is voor de beroepen niet in overeenstemming met de vormvereisten van het betreffende koninklijk besluit.

Voor de klachten en aangiften kan een elektronische briefwisseling zeker nuttig zijn als eerste contact of bij vragen om meer informatie.

U wordt uitgenodigd om eens een kijkje te nemen en mee te delen wat U er van denkt: www.comiteri.be met als algemene brievenbus info@comiteri.be.

3. DE FINANCIËLE MIDDELEN

Voor het jaar 2001 werd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers een dotatie goedgekeurd van 73.480.000 BEF (1.821 miljoen €). Dat jaar werd afgesloten met een overschot van 10.944.725 BEF (0.2713 miljoen €).

Het verslag van het Rekenhof bevat geen enkele opmerking, enkel werd met het Vast Comité I overlegd over een laattijdige facturering door een departement voor een gedetacheerd personeelslid.

De Commissie Comptabiliteit van de Kamer keurde deze rekeningen éénparig goed. Voor 2002 werd een dotatie van 1.997.773,92 € (80.590.000 BEF) goedgekeurd. In december keurde de Commissie comptabiliteit een interne begrotingstransfer die geen bijkomende kredieten vergde, eveneens goed.

De rekeningen van het begrotingsjaar 2002 zullen naar gewoonte en na interne controle en controle door het Rekenhof, aan het Parlement worden voorgelegd.

Voor het werkingsjaar 2003 werd een begroting van 2.285.325 € ingediend en ook goedgekeurd. Binnen deze dotatie werd een bedrag speciaal ingeschreven voor de organisatie van een colloquium dat normaal zou plaatsvinden in de tweede helft van 2003.

Overmaking aan de ministers van Justitie en van Landsverdediging

Op 13 mei 2003 werd dit verslag, voor advies, aan de heer Verwilghen, minister van Justitie, en aan de heer Flahaut, minister van Landsverdediging, toegestuurd.

De heer Verwilghen heeft geen opmerkingen laten worden aan het Vast Comité I.

In zijn brief d.d. 8 augustus 2003 heeft de minister van Landsverdediging volgende opmerkingen geformuleerd :

« *Après étude du rapport, je tiens à faire les observations suivantes :*

En ce qui concerne l'islamisme extrémiste et le terrorisme le rapport indique à plusieurs reprises que la Sûreté de l'Etat conteste la compétence du SGR/S dans ces domaines. Il est même explicitement mentionné que le SGR/S lors de réunions organisées avec la Sûreté de l'Etat n'a pu donner une explication plausible. Tout en reconnaissant le rôle principal de la Sûreté de l'Etat, le SGR/S a toujours maintenu qu'il était compétent dans ces matières lorsque les intérêts militaires belges et alliés sont ou pourraient être menacés. Cette position a été expliquée à la Sûreté de l'Etat lors desdites réunions.

En ce qui concerne la transmission des directives du Comité ministériel du Renseignement et de la Sécurité, je suis d'avis que vous devez en être systématiquement destinataire. Le SGR/S, qui n'a jamais invoqué l'article 33 de la loi organique du Comité permanent R pour ne pas fournir ces documents, est du même avis mais fait remarquer qu'il n'appartient pas aux services mais au secrétariat du Collège du Renseignement et de la Sécurité de le faire.

Pour le reste, je n'ai pas d'objection à ce que le rapport soit publié tel quel, mise à part les deux précisions ci-dessus. »

Goedkeuring door de parlementaire begeleidingscommissies

De begeleidingscommissies van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat hebben het activiteitenverslag 2002 van het Vast Comité I op 9 oktober 2003, éénparig, goedgekeurd.